

1/²⁴/1998
STYCZEŃ • LUTY • MARZEC

BIULETYN

Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Niniejsza publikacja wydawana jest na podstawie
§ 10 pkt 2 ust. 6 Statutu Bankowego Funduszu
Gwarancyjnego nadanego Rozporządzeniem Rady
Ministrów z dnia 28 lutego 1995 r.
(Dziennik Ustaw z dnia 6 marca 1995 r. Nr 21, poz. 113)

Wydawca:

Bankowy Fundusz Gwarancyjny
Plac Defilad 1
00-901 Warszawa
tel. 693 68 10, fax 693 70 61

ISSN 1234-7914

SPIS TREŚCI

Uchwała Zarządu BFG

Uchwała nr 4/3/G/98 Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 13 stycznia 1998 r. w sprawie przekazania syndykowi masy upadłości Banku Spółdzielczego w Kołobrzegu kwot na wypłatę środków gwarantowanych.....	3
Uchwała nr 17/8/G/98 Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie przekazania syndykowi masy upadłości Banku Spółdzielczego w Cekowie Kolonii kwot na wypłatę środków gwarantowanych.....	11

Artykuły

Umorzenie postępowania upadłościowego banku a uprawnienia deponentów do świadczeń - Krzysztofa H. Jabłońskiego (opublikowany w Głosie nr 1/98).....	16
Odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa bankowego za zobowiązania wobec BFG - Kamila Kaczanowskiego (opublikowany w Głosie nr 1/98).....	20

Uchwała Zarządu BFG

Uchwała nr 4/3/G/98

Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
z dnia 13 stycznia 1998 r.

w sprawie przekazania syndykowi masy upadłości Banku Spółdzielczego w Kołobrzegu (woj. koszalińskie) kwot na wypłatę środków gwarantowanych

Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 1995 r. Nr 4, poz. 18 i Nr 133, poz. 654 oraz z 1997 r. Nr 24, poz. 119, Nr 79, poz. 484, Nr 85, poz. 538, Nr 88, poz. 554 i Nr 140, poz. 940) - zwanej dalej **ustawą**, Zarząd Bankowego Funduszu Gwarancyjnego uchwala, co następuje :

§ 1

1. Przekazać syndykowi masy upadłości Banku Spółdzielczego w Kołobrzegu, na wypłatę środków gwarantowanych kwotę **3 368 006,82 zł** (słownie: trzy miliony trzysta sześćdziesiąt osiem tysięcy sześć złotych osiemdziesiąt dwa grosze).
2. Udział poszczególnych podmiotów objętych systemem gwarantowania w kwocie, o której mowa w ust. 1, określa się jak w załączniku nr 1 do uchwały.
3. Wysokość dokonywanych wpłat przez podmioty objęte systemem gwarantowania - na rachunek Funduszu Nr 10101023-710013-139-4 w Głównym Oddziale Walutowo-Dewizowym Narodowego Banku Polskiego w Warszawie - ustalona została jak w załączniku nr 1 do uchwały.

§ 2

Szczegółowe zasady dokonywania przez syndyka masy upadłości wypłat środków gwarantowanych określone zostały w załączniku nr 2 do uchwały.

§ 3

Zarząd Bankowego Funduszu Gwarancyjnego sprawuje bieżącą kontrolę przestrzegania przez syndyka warunków wypłat środków gwarantowanych w trybie art. 28 ust. 6 ustawy.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Zarząd
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Załącznik nr 1 do uchwały nr 4/3/G/98
Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
z dnia 13 stycznia 1998 r.

WPLĄTY BANKÓW NA WYPŁĄTY ŚRODKÓW GWARANTOWANYCH DLA DEPONENTÓW BANKU SPÓŁDZIELCZEGO W KOŁOBRZGU

1	Nazwa banku	Udział w kwocie określonej w § 1	Kwota wpląty w złotych
1	2	3	4
1	Powszechna Kasa Oszczędności bp	15,3458	516 847,59
2	Bank Polska Kasa Opieki SA	9,2425	311 288,03
3	Bank Handlowy w Warszawie SA	4,5385	152 856,99
4	Bank Gospodarki Żywnościowej SA	3,1996	107 762,75
5	Bank Gospodarstwa Krajowego	0,0699	2 354,24
6	Bank Rozwoju Eksportu SA	2,8336	95 435,84
7	Bank Depozytowo-Kredytowy w Lublinie SA	2,8230	95 078,83
8	Bank Przemysłowo-Handlowy SA w Krakowie	5,1245	172 593,51
9	Bank Śląski SA w Katowicach	5,4671	184 132,30
10	Bank Zachodni SA we Wrocławiu	3,7505	126 317,10
11	Pomorski Bank Kredytowy SA w Szczecinie	2,9583	99 635,75
12	Powszechny Bank Gospodarczy SA w Łodzi	2,6200	88 241,78
13	Powszechny Bank Kredytowy SA w Warszawie	5,9163	199 261,39
14	Wielkopolski Bank Kredytowy SA w Poznaniu	4,0061	134 925,72
15	Bank Cukrownictwa Cukrobank SA	0,0843	2 839,23
16	Bank Częstochowa SA w Częstochowie	0,0744	2 505,80
17	Bank Energetyki SA w Radomiu	0,2823	9 507,88
18	BIG Bank Gdański SA	4,1729	140 543,56
19	Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA	0,0546	1 838,93
20	Bank Komunalny SA w Gdyni	0,1371	4 617,54
21	Bank Ochrony Środowiska SA	0,7142	24 054,30
22	Bank Pocztowy SA	0,2093	7 049,24
23	Bank Podlaski SA	0,0351	1 182,17
24	Bank Powierniczo-Gwarancyjny SA w Warszawie	0,0007	23,58
25	Bank Przemysłowy SA w Łodzi	0,2277	7 668,95
26	Rabo - BRP Polska SA	0,0787	2 650,62
27	Bank Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA	0,0953	3 209,71
28	Bank Rozwoju Cukrownictwa SA	0,0557	1 875,98
29	Bank Społem SA	0,0438	1 475,19
30	Bank Staropolski SA	0,5340	17 985,16
31	Bank Świętokrzyski SA w Kielcach	0,0694	2 337,40
32	Bank Unii Gospodarczej SA	0,0089	299,75

	Nazwa banku	Udział w kwocie określonej w § 1	Kwota wpłaty w złotych
1	2	3	4
33	Bank Własności Pracowniczej SA w Gdańsku	0,0492	1 657,06
34	Bank Współpracy Regionalnej SA w Krakowie	0,4608	15 519,78
35	Bank Wschodni SA	0,0488	1 643,59
36	Bank Współpracy Europejskiej SA w Warszawie	0,4749	15 994,66
37	BIG Bank SA	1,1728	39 499,98
38	BWR Bank Secesyjny SA	0,0288	969,99
39	Cuprum Bank SA w Lubinie	0,2212	7 450,03
40	Gliwicki Bank Handlowy SA	0,1924	6 480,04
41	Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni SA	0,0359	1 209,11
42	Gospodarczy Bank Wielkopolski SA	0,0958	3 226,55
43	Górnośląski Bank Gospodarczy SA	0,5372	18 092,93
44	Lubelski Bank Regionalny SA	0,0101	340,17
45	Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny SA	0,0117	394,06
46	Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA	0,0026	87,57
47	Mazowiecki Bank Regionalny SA	0,0003	10,10
48	BWR Real Bank SA	0,2136	7 194,06
49	Kredyt Bank PBI SA	5,1922	174 873,65
50	LG Petro Bank SA	0,2135	7 190,69
51	Pierwszy Komercyjny Bank SA w Lublinie	1,3355	44 979,73
52	Opel BANK SA	0,0127	427,74
53	Polski Bank Rozwoju SA	0,2227	7 500,55
54	Invest-Bank SA	0,7102	23 919,58
55	Prosper Bank SA	0,4252	14 320,76
56	Savim Bank Depozytowo-Kredytowy SA	0,0067	225,66
57	GE Capital Bank SA	0,0571	1 923,13
58	Spółdzielczy Bank Rozwoju Samopomoc Chłopska	0,0331	1 114,81
59	Wielkopolski Bank Rolniczy SA	0,0200	673,60
60	Wschodni Bank Cukrownictwa SA	0,4412	14 859,65
61	ABN Amro Bank (Polska) SA	0,1696	5 712,14
62	Bank Amerykański w Polsce SA	0,4279	14 411,70
63	Bank Creditanstalt SA	0,8509	28 658,37
64	BNP Dresdner Bank (Polska) SA	0,2158	7 268,16
65	Citibank (Poland) SA	1,7719	59 677,71
66	Credit Lyonnais Bank Polska SA	0,2671	8 995,95
67	ING Bank Warsaw	0,9080	30 581,50
68	Pierwszy Polsko-Amerykański Bank SA	0,3076	10 359,99
69	Polsko-Amerykański Bank Hipoteczny SA	0,0035	117,88
70	Polsko-Kanadyjski Bank Św.Stanisława SA	0,0476	1 603,17
71	Raiffeisen-Centrobank SA	0,5074	17 089,27

	Nazwa banku	Udział w kwocie określonej w § 1	Kwota wpłaty w złotych
1	2	3	4
72	Deutsche Bank Polska SA	0,1653	5 567,32
73	Westdeutsche Landesbank (Polska) SA	0,0566	1 906,29
74	Vereinsbank Polska SA	0,0124	417,63
75	Berliner Bank Polska SA	0,0026	87,57
76	HYPO-BANK Polska SA	0,0766	2 579,89
77	Societe Generale	0,2342	7 887,87
78	Małopolski Bank Regionalny SA	0,8320	28 021,82
79	Bałtycki Bank Regionalny SA	0,2845	9 581,98
80	BS zrzeszone w MR BANK SA	0,7837	26 395,07
81	BS zrzeszone w WMBR SA	0,5603	18 870,94
82	BS zrzeszone w LBR SA	0,5745	19 349,20
83	BS zrzeszone w PKBR SA	0,5659	19 059,55
84	BS zrzeszone w BGŻ SA	0,4821	16 237,16
85	BS zrzeszone w BUG SA	0,8065	27 162,97
86	BS zrzeszone w GBW SA	0,8945	30 126,82
87	BS zrzeszone w GBPZ SA	1,1907	40 102,86
	Ogółem	100,0000	3 368 006,82

SZCZEGÓŁOWE ZASADY DOKONYWANIA PRZEZ SYNDYKA MASY UPADŁOŚCI WYPŁAT ŚRODKÓW GWARANTOWANYCH

§ 1

Użyte w treści określenia oznaczają :

- 1) syndyk - syndyka masy upadłości lub zarząd podmiotu objętego obowiązkowym systemem gwarantowania w rozumieniu art. 27 ust. 2 ustawy,
- 2) terminarz - terminarz wypłat, o którym mowa w art. 28 ust. 3 ustawy
- 3) bank - podmiot objęty obowiązkowym systemem gwarantowania.

§ 2

1. Po otrzymaniu niniejszej uchwały, syndyk zobowiązany jest do otwarcia rachunku bankowego, albo wydzielenia w ramach rachunku bankowego na którym zgromadzone są środki masy upadłości, subkonta, na którym zdeponowane będą wyłącznie kwoty przekazane przez Fundusz na wypłatę środków gwarantowanych.
2. Niezwłocznie po otwarciu rachunku, o którym mowa w ust. 1 syndyk podaje Zarządowi Funduszu nazwę banku, w którym został otwarty oraz jego numer.
3. Zarząd Funduszu może nie wyrazić zgody na przekazanie kwot na rachunek wskazany przez syndyka i wskazać bank, w którym syndyk powinien otworzyć rachunek.

§ 3

1. Terminarz wypłat zatwierdzony przez Zarząd Funduszu wraz z informacją o miejscu ich dokonywania oraz wymaganych dokumentach, o których mowa w § 8, syndyk podaje do publicznej wiadomości przez wywieszenie w miejscach obsługi klientów banku, w miejscu dokonywanych wypłat, a także przez ogłoszenie w lokalnej prasie.
2. Terminarz nie może zawierać informacji stanowiących tajemnicę bankową.

§ 4

Wypłata środków gwarantowanych następuje zgodnie z terminarzem, o którym mowa w § 3, w oparciu o listę wypłat sporządzaną na podstawie listy deponentów. Listę wypłat sporządza syndyk w formie wydruku komputerowego przy wykorzystaniu programu „Syndyk”

§ 5

1. Po otrzymaniu kwot na wypłatę środków gwarantowanych, syndyk przystępuje do wypłat zgodnie z zatwierdzonym terminarzem.
2. Do wykonywania poszczególnych czynności związanych z realizacją wypłat syndyk może upoważnić pracowników pozostających w jego dyspozycji.
3. Syndyk zobowiązany jest do zapewnienia ochrony w czasie transportu środków pieniężnych i w miejscu prowadzenia wypłat.

§ 6

1. Na zasadach określonych w niniejszej uchwale dokonuje się wypłat deponentom, ich pełnomocnikom albo następcom prawnym.
2. Wypłaty środków gwarantowanych syndyk dokonuje również na wniosek organu egzekucyjnego, na podstawie tytułu egzekucyjnego uprawniającego do zajęcia środków gwarantowanych deponenta.

§ 7

1. Wypłaty dokonywane są w formie gotówkowej w lokalu banku lub w innym miejscu określonym przez syndyka za zgodą Zarządu Funduszu.
2. Na wniosek deponenta wypłata może zostać dokonana:
 - a) przelewem na rachunek bankowy wskazany przez deponenta,
 - b) przekazem pocztowym na adres deponenta.

§ 8

1. Dokonując wypłaty należy sprawdzić dowód tożsamości deponenta, w przypadku wypłaty dokonywanej przedstawicielowi deponenta nie będącego osobą fizyczną, również dokument potwierdzający umocowanie do odbioru środków gwarantowanych, który syndyk załącza do listy wypłat.
2. Wypłata pełnomocnikowi lub następcy prawnemu deponenta następuje odpowiednio na podstawie:
 - 1) pełnomocnictwa, o ile umocowanie do podjęcia środków gwarantowanych nie wynika z dokumentacji rachunku, lub
 - 2) odpisu dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do odbioru wypłaty z tytułu gwarancji.
3. Dokumenty o których mowa w ust. 2 syndyk dołącza do listy wypłat.
4. Syndyk lub upoważniona przez niego osoba potwierdza dokonanie wypłaty własnym podpisem na liście wypłat.
5. Deponent kwituje odbiór wypłaty na liście wypłat.
6. W przypadku dokonania wypłaty w sposób określony w § 7 ust. 2, syndyk umieszcza odpowiednią adnotację na liście wypłat dołączając kopię dokonanego przelewu lub przekazu.

§ 9

Syndyk nie może wstrzymać wypłaty deponentowi, którego tożsamość została potwierdzona, a kwota środków gwarantowanych została prawidłowo obliczona w oparciu o księgi bankowe.

§ 10

1. W przypadku nie zgłoszenia się deponenta w dniu określonym w terminarzu, syndyk wzywa deponenta listem poleconym do odbioru należnych mu kwot, wyznaczając dodatkowy termin wypłaty.
2. Termin o którym mowa w ust. 1 nie może być dłuższy niż 7 dni od ostatniego dnia wypłat określonego w terminarzu.

3. Postanowień ust. 1 nie stosuje się jeżeli kwota środków gwarantowanych należna deponentowi jest niższa od kosztów wysyłki listu poleconego.

§ 11

1. Dokonując wypłat, syndyk w pierwszej kolejności wykorzystuje środki płynne masy upadłości oraz utworzony przez bank fundusz ochrony środków gwarantowanych.
2. Syndyk może rozpocząć finansowanie wypłat ze środków przekazanych mu przez Fundusz z chwilą dokonania wypłat w łącznej kwocie odpowiadającej wysokości środków płynnych pomniejszonych o wydatki określone w art. 27 ust. 1 pkt. 4 ustawy.
3. Suma dokonanych przez syndyka wypłat środków gwarantowanych nie może przekroczyć sumy kwot:
 - 1) wchodzących w skład masy upadłości płynnych środków banku, tj.
 - a) środków w kasie;
 - b) środków na rachunkach w innych bankach;
 - c) kwot rezerw obowiązkowych;
 - d) wartości skarbowych papierów wartościowych i bonów pieniężnych NBP z uwzględnieniem art.28 ust. 2 pkt 1 ustawy
 - 2) odpowiadających wysokości utworzonego przez bank funduszu ochrony środków gwarantowanych, pomniejszonego o wpłaty dokonane z tytułu podjętych uchwał Zarządu Funduszu w sprawie przekazania kwot na wypłatę środków gwarantowanych,
 - 3) kwoty przekazanej syndykowi przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny na wypłatę środków gwarantowanych.

§ 12

1. Kwota pobrana z rachunku o którym mowa w § 2, powinna odpowiadać wysokości wypłat przewidywanych w danym dniu.
2. W przypadku nie wypłacenia danego dnia pełnej przewidywanej kwoty, kwota pobrana z rachunku, o którym mowa w § 2 w dniu następnym nie może być wyższa od różnicy pomiędzy wysokością wypłat przewidywanych w danym dniu, a sumą niewypłaconych środków w dniu poprzednim.

§ 13

Syndyk zawiadamia Zarząd Funduszu o zakończeniu wypłat i przekazuje Funduszowi w terminie 21 dni od zakończenia wypłat:

- 1) listę wypłat, w formie wydruku komputerowego (każda strona winna zostać podpisana przez syndyka) oraz na nośniku magnetycznym (dyskietka),
- 2) listę deponentów, którzy nie odebrali środków gwarantowanych, sporządzoną przy wykorzystaniu programu komputerowego „Syndyk”; w formie wydruku komputerowego oraz na nośniku magnetycznym (dyskietka),
- 3) kwoty nie wypłacone deponentom oraz kwoty uzyskane przez syndyka tytułem odsetek naliczonych przez bank od kwot przekazanych przez Fundusz na wypłatę środków gwarantowanych; kwoty te syndyk przekazuje na rachunek Bankowego Funduszu Gwarancyjnego Nr 10101023-710000-131 w Głównym Oddziale Walutowo-Dewizowym Narodowego Banku Polskiego w Warszawie,

- 4) kopie wyciągów bankowych oraz zestawienie operacji na rachunku, na którym zdeponowane były kwoty na wypłatę środków gwarantowanych,
- 5) kopie dokumentów potwierdzających dokonanie wypłaty w sposób określony w § 7 ust. 2, według kolejności na liście wypłat,
- 6) oryginały lub kopie potwierdzenia wysłanych wezwań, o których mowa w § 10 ust. 1, uszeregowane według kolejności na liście wypłat,
- 7) sprawozdanie z przebiegu wypłat, które winno zawierać :
 - a) sumę wypłaconych środków,
 - b) sumę środków pozostałych do wypłaty,
 - c) liczbę deponentów, którym wypłacono środki gwarantowane,
 - d) liczbę deponentów, którzy nie podjęli środków gwarantowanych,
 - e) liczbę osób zatrudnionych przy wypłatach wraz ze wskazaniem sumy faktycznie poniesionych kosztów ich wynagrodzeń,
 - f) określenie wysokości kosztów ubezpieczenia i ochrony wypłat oraz kosztów transportu gotówki,
 - g) określenie wysokości innych od wskazanych w lit. e i f kosztów poniesionych przez syndyka w związku z prowadzeniem wypłat.

U c h w a ł a nr 17/8/G/98

Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
z dnia 17 lutego 1998 r.

w sprawie przekazania syndykowi masy upadłości Banku Spółdzielczego w Cekowie Kolonii (woj. kaliskie) kwot na wypłatę środków gwarantowanych

Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 1995 r. Nr 4, poz. 18 i Nr 133, poz. 654 oraz z 1997 r. Nr 24, poz. 119, Nr 79, poz. 484, Nr 85, poz. 538, Nr 88, poz. 554 i Nr 140, poz. 940), zwanej dalej **ustawą**, uchwała się, co następuje:

§ 1

1. Przekazać syndykowi masy upadłości Banku Spółdzielczego w Cekowie Kolonii, na wypłatę środków gwarantowanych kwotę **479 085,98 zł** (słownie: czterysta siedemdziesiąt dziewięć tysięcy osiemdziesiąt pięć złotych dziewięćdziesiąt osiem groszy).
2. Dokonać wypłaty kwoty wymienionej w ust. 1 ze środków Bankowego Funduszu Gwarancyjnego odzyskanych z mas upadłości banków.

§ 2

Szczegółowe zasady dokonywania przez syndyka masy upadłości wypłat środków gwarantowanych określone zostały w załączniku nr 1 do uchwały.

§ 3

Zarząd Bankowego Funduszu Gwarancyjnego sprawuje bieżącą kontrolę przestrzegania przez syndyka warunków wypłat środków gwarantowanych w trybie art. 28 ust. 6 ustawy.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Zarząd
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

SZCZEGÓŁOWE ZASADY DOKONYWANIA PRZEZ SYNDYKA MASY UPADŁOŚCI WYPŁAT ŚRODKÓW GWARANTOWANYCH

§ 1

Użyte w treści określenia oznaczają :

- 1) syndyk - syndyka masy upadłości lub zarząd podmiotu objętego obowiązkowym systemem gwarantowania w rozumieniu art. 27 ust. 2 ustawy,
- 2) terminarz - terminarz wypłat, o którym mowa w art. 28 ust. 3 ustawy
- 3) bank - podmiot objęty obowiązkowym systemem gwarantowania.

§ 2

1. Po otrzymaniu niniejszej uchwały, syndyk zobowiązany jest do otwarcia rachunku bankowego, albo wydzielenia w ramach rachunku bankowego na którym zgromadzone są środki masy upadłości, subkonta, na którym zdeponowane będą wyłącznie kwoty przekazane przez Fundusz na wypłatę środków gwarantowanych.
2. Niezwłocznie po otwarciu rachunku, o którym mowa w ust. 1 syndyk podaje Zarządowi Funduszu nazwę banku, w którym został otwarty oraz jego numer.
3. Zarząd Funduszu może nie wyrazić zgody na przekazanie kwot na rachunek wskazany przez syndyka i wskazać bank, w którym syndyk powinien otworzyć rachunek.

§ 3

1. Terminarz wypłat zatwierdzony przez Zarząd Funduszu wraz z informacją o miejscu ich dokonywania oraz wymaganych dokumentach, o których mowa w § 8, syndyk podaje do publicznej wiadomości przez wywieszenie w miejscach obsługi klientów banku, w miejscu dokonywanych wypłat, a także przez ogłoszenie w lokalnej prasie.
2. Terminarz nie może zawierać informacji stanowiących tajemnicę bankową.

§ 4

Wypłata środków gwarantowanych następuje zgodnie z terminarzem, o którym mowa w § 3, w oparciu o listę wypłat sporządzaną na podstawie listy deponentów. Listę wypłat sporządza syndyk w formie wydruku komputerowego przy wykorzystaniu programu „Syndyk”

§ 5

1. Po otrzymaniu kwot na wypłatę środków gwarantowanych, syndyk przystępuje do wypłat zgodnie z zatwierdzonym terminarzem.
2. Do wykonywania poszczególnych czynności związanych z realizacją wypłat syndyk może upoważnić pracowników pozostających w jego dyspozycji.
3. Syndyk zobowiązany jest do zapewnienia ochrony w czasie transportu środków pieniężnych i w miejscu prowadzenia wypłat.

§ 6

1. Na zasadach określonych w niniejszej uchwale dokonuje się wypłat deponentom, ich pełnomocnikom albo następcom prawnym.
2. Wypłaty środków gwarantowanych syndyk dokonuje również na wniosek organu egzekucyjnego, na podstawie tytułu egzekucyjnego uprawniającego do zajęcia środków gwarantowanych deponenta.

§ 7

1. Wypłaty dokonywane są w formie gotówkowej w lokalu banku lub w innym miejscu określonym przez syndyka za zgodą Zarządu Funduszu.
2. Na wniosek deponenta wypłata może zostać dokonana:
 - a) przelewem na rachunek bankowy wskazany przez deponenta,
 - b) przekazem pocztowym na adres deponenta.

§ 8

1. Dokonując wypłaty należy sprawdzić dowód tożsamości deponenta, w przypadku wypłaty dokonywanej przedstawicielowi deponenta nie będącego osobą fizyczną, również dokument potwierdzający umocowanie do odbioru środków gwarantowanych, który syndyk załącza do listy wypłat.
2. Wypłata pełnomocnikowi lub następcy prawnemu deponenta następuje odpowiednio na podstawie :
 - 1) pełnomocnictwa, o ile umocowanie do podjęcia środków gwarantowanych nie wynika z dokumentacji rachunku, lub
 - 2) odpisu dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do odbioru wypłaty z tytułu gwarancji.
3. Dokumenty o których mowa w ust. 2 syndyk dołącza do listy wypłat.
4. Syndyk lub upoważniona przez niego osoba potwierdza dokonanie wypłaty własnym podpisem na liście wypłat.
5. Deponent kwituje odbiór wypłaty na liście wypłat.
6. W przypadku dokonania wypłaty w sposób określony w § 7 ust. 2, syndyk umieszcza odpowiednią adnotację na liście wypłat dołączając kopię dokonanego przelewu lub przekazu.

§ 9

Syndyk nie może wstrzymać wypłaty deponentowi, którego tożsamość została potwierdzona, a kwota środków gwarantowanych została prawidłowo obliczona w oparciu o księgi bankowe.

§ 10

1. W przypadku nie zgłoszenia się deponenta w dniu określonym w terminarzu, syndyk wzywa deponenta listem poleconym do odbioru należnych mu kwot, wyznaczając dodatkowy termin wypłaty.
2. Termin o którym mowa w ust. 1 nie może być dłuższy niż 7 dni od ostatniego dnia wypłat określonego w terminarzu.

3. Postanowień ust. 1 nie stosuje się jeżeli kwota środków gwarantowanych należna deponentowi jest niższa od kosztów wysyłki listu poleconego.

§ 11

1. Dokonując wypłat, syndyk w pierwszej kolejności wykorzystuje środki płynne masy upadłości oraz utworzony przez bank fundusz ochrony środków gwarantowanych.
2. Syndyk może rozpocząć finansowanie wypłat ze środków przekazanych mu przez Fundusz z chwilą dokonania wypłat w łącznej kwocie odpowiadającej wysokości środków płynnych pomniejszonych o wydatki określone w art. 27 ust. 1 pkt. 4 ustawy.
3. Suma dokonanych przez syndyka wypłat środków gwarantowanych nie może przekroczyć sumy kwot:
 - 1) wchodzących w skład masy upadłości płynnych środków banku, tj.
 - a) środków w kasie;
 - b) środków na rachunkach w innych bankach;
 - c) kwot rezerw obowiązkowych;
 - d) wartości skarbowych papierów wartościowych i bonów pieniężnych NBP z uwzględnieniem art.28 ust. 2 pkt 1 ustawy
 - 2) odpowiadających wysokości utworzonego przez bank funduszu ochrony środków gwarantowanych, pomniejszonego o wpłaty dokonane z tytułu podjętych uchwał Zarządu Funduszu w sprawie przekazania kwot na wypłatę środków gwarantowanych,
 - 3) kwoty przekazanej syndykowi przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny na wypłatę środków gwarantowanych.

§ 12

1. Kwota pobrana z rachunku o którym mowa w § 2, powinna odpowiadać wysokości wypłat przewidywanych w danym dniu.
2. W przypadku nie wypłacenia danego dnia pełnej przewidywanej kwoty, kwota pobrana z rachunku, o którym mowa w § 2 w dniu następnym nie może być wyższa od różnicy pomiędzy wysokością wypłat przewidywanych w danym dniu, a sumą niewypłaconych środków w dniu poprzednim.

§ 13

Syndyk zawiadamia Zarząd Funduszu o zakończeniu wypłat i przekazuje Funduszowi w terminie 21 dni od zakończenia wypłat:

- 1) listę wypłat, w formie wydruku komputerowego (każda strona winna zostać podpisana przez syndyka) oraz na nośniku magnetycznym (dyskietka),
- 2) listę deponentów, którzy nie odebrali środków gwarantowanych, sporządzoną przy wykorzystaniu programu komputerowego „Syndyk”; w formie wydruku komputerowego oraz na nośniku magnetycznym (dyskietka),
- 3) kwoty nie wypłacone deponentom oraz kwoty uzyskane przez syndyka tytułem odsetek naliczonych przez bank od kwot przekazanych przez Fundusz na wypłatę środków gwarantowanych; kwoty te syndyk przekazuje na rachunek Bankowego Funduszu Gwarancyjnego Nr 10101023-710000-131 w Głównym Oddziale Walutowo-Dewizowym Narodowego Banku Polskiego w Warszawie,

- 4) kopie wyciągów bankowych oraz zestawienie operacji na rachunku, na którym zdeponowane były kwoty na wypłatę środków gwarantowanych,
- 5) kopie dokumentów potwierdzających dokonanie wypłaty w sposób określony w § 7 ust. 2, według kolejności na liście wypłat,
- 6) oryginały lub kopie potwierdzenia wysłanych wezwań, o których mowa w § 10 ust. 1, uszeregowane według kolejności na liście wypłat,
- 7) sprawozdanie z przebiegu wypłat, które winno zawierać :
 - a) sumę wypłaconych środków,
 - b) sumę środków pozostałych do wypłaty,
 - c) liczbę deponentów, którym wypłacono środki gwarantowane,
 - d) liczbę deponentów, którzy nie podjęli środków gwarantowanych,
 - e) liczbę osób zatrudnionych przy wypłatach wraz ze wskazaniem sumy faktycznie poniesionych kosztów ich wynagrodzeń,
 - f) określenie wysokości kosztów ubezpieczenia i ochrony wypłat oraz kosztów transportu gotówki,
 - g) określenie wysokości innych od wskazanych w lit. e i f kosztów poniesionych przez syndyka w związku z prowadzeniem wypłat.

UMORZENIE POSTĘPOWANIA UPADŁOŚCIOWEGO BANKU A UPRAWNIENIA DEPONENTÓW DO ŚWIADCZEŃ BFG

Krzysztof H. Jabłoński

Prezentowany tekst nawiązuje do przypadku umorzenia przez sąd postępowania upadłościowego banku spółdzielczego, czemu na łamach „Glosy” dwukrotnie poświęciliśmy uwagę. Na kanwie tego przypadku autor koncentruje rozważania na sytuacji prawnej deponentów banku, którego postępowanie upadłościowe umorzono, a zwłaszcza na kwestii spełnienia gwarancji BFG.

Bank spółdzielczy postawiono w stan upadłości. Fakt ogłoszenia upadłości banku przestał być obecnie czymś nadzwyczajnym. W tym jednak przypadku wydarzenia potoczyły się dość nieoczekiwanie. Syndyk bardzo szybko stwierdził, że nie można prowadzić postępowania upadłościowego, ponieważ nie ma na to środków. Postępowanie umorzono. Od tej decyzji rewizję wniósł prezes Narodowego Banku Polskiego. Po długiej procedurze, w trakcie której Sąd Najwyższy rozstrzygał wątpliwości prawne Sądu Apelacyjnego, dotyczące możliwości uczestniczenia prezesa NBP w kolejnych etapach postępowania upadłościowego, rewizję oddalono. Umorzenie postępowania upadłościowego stało się faktem.¹⁾

W niniejszych rozważaniach autor pragnie odnieść się do jednego z dylematów, które wyniknęły w przypadku wspomnianego banku, a mianowicie do sytuacji wierzycieli upadłego banku, wobec którego umorzono postępowanie upadłościowe, a przede wszystkim deponentów, którym należą się (lub nie) świadczenia z Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Po zmianach dokonanych ustawą z dn. 20.02.1997 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym i zmianie ustawy - Prawo bankowe,²⁾ sprawa ta ma w znacznej mierze charakter rozważań teoretycznych. Na jej tle można jednak wskazać wiele kwestii prawnych związanych z problematyką realizacji gwarancji.

Pierwszym, najważniejszym zagadnieniem, które należy wyjaśnić, jest ustalenie, czy w omawianym przypadku nastąpił „dzień spełnienia warunków gwarancji” - czyli, czy w ogóle możemy mówić o gwarancjach ze strony BFG. Dzień ogłoszenia (lub też uprawomocnienia się) postanowienia umarżającego postępowanie upadłościowe nie jest wymieniony w ustawie z dn. 14.12.1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym³⁾ jako dzień spełnienia warunków gwarancji. Na postawione pytanie można by więc udzielić odpowiedzi negatywnej. Skoro taka sytuacja nie jest przewidziana w ustawie, to tym samym nie nastąpił „dzień spełnienia warunków gwarancji”. Jest to jednak rozumowanie nieprawidłowe. Po pierwsze, **dzień spełnienia warunków gwarancji nastąpił w momencie ogłoszenia upadłości**. A więc ogłoszenia, a nie uprawomocnienia się postanowienia w tej sprawie, jak to jest w przypadku oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Rozumowanie zmierzające do wniosku, iż skoro umorzono postępowanie i bank „ożył”, a więc nie ma stanu upadłości, to dzień spełnienia warunków gwarancji wygaś, byłoby rozumowaniem *ad absurdum*. W takim bowiem przypadku, uwzględniając sytuację finansową banku, prezes NBP powinien zgłosić kolejny wniosek o ogłoszenie jego upadłości. Tym razem sąd wojewódzki, rozpatrujący sprawę, oddaliłby ten wniosek, co w konsekwencji - po uprawomocnieniu się postanowienia - oznaczałoby wystąpienie dnia spełnienia warunków gwarancji. Ponadto, skoro oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości banku prowadzi do wystąpienia dnia spełnienia warunków gwarancji, to należy uznać, że **dzień umorzenia postępowania z tego samego powodu, czyli braku środków na prowadzenie postępowania, nie tworzy w tym względzie nowej sytuacji**, tym bardziej, iż **umorzenie postępowania nastąpiło po dniu spełnienia warunków gwarancji - czyli dniu ogłoszenia upadłości**.

* Przedruk z Glosy nr 1/98

Zarząd BFG od początku prezentował takie stanowisko. Podjęcie konkretnych działań było uzależnione od złożenia w Funduszu listy deponentów upadłego banku. Skoro jednak nie rozstrzygnięto kwestii uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania upadłościowego nie było wiadomo, kto ma reprezentować bank: zarząd, syndyk, czy ktoś inny. Wspomniane zmiany w ustawie o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym rozwiązały tę kwestię, aczkolwiek nie wprost. Dzień umorzenia postępowania upadłościowego w dalszym ciągu nie jest wymieniany jako dzień spełnienia warunków gwarancji, ale ustawa określa, kto w takiej sytuacji reprezentuje bank w kontaktach z Funduszem.

Wobec pozytywnej odpowiedzi na pytanie, czy nastąpił dzień spełnienia warunków gwarancji, należało rozstrzygnąć kolejną wątpliwość - zasygnalizowaną wyżej - a mianowicie, kto powinien sporządzić i przedstawić Zarządowi BFG listę deponentów upadłego banku, spełniających wymogi przewidziane przez ustawę do otrzymania świadczeń Funduszu. Zgodnie z ustawą syndyk ma 30 dni, licząc od dnia ogłoszenia upadłości banku, na sporządzenie takiej listy i przedłożenie jej Zarządowi BFG. W omawianym przypadku umorzenie postępowania nastąpiło przed upływem tego terminu i syndyk nie zdażył wywiązać się z obowiązku sporządzenia wspomnianej listy. Stanowisko, iż postępowania upadłościowego nie zakończono ze względu na nieuprawomocnienie się postanowienia sądu o umorzeniu postępowania upadłościowego, a więc, że syndyk powinien funkcjonować nadal i kontynuować sporządzanie listy deponentów, pozornie może wydawać się logiczne, a z punktu widzenia deponentów, oczekujących na zdeponowane w banku pieniądze, celowe. Jest to jednak rozumowanie niezgodne z postanowieniami Prawa upadłościowego i kodeksu postępowania cywilnego. Zgodnie z art. 219 Prawa upadłościowego postanowienie o umorzeniu postępowania jest ogłaszane przez obwieszczenie i doręczane upadłemu, syndykowi oraz członkom rady wierzycieli (jeżeli taką powołano). Z żadnego przepisu nie wynika konieczność przeprowadzania posiedzenia jawnego w sprawie. Z kolei art. 358 k.p.c. stanowi, iż postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym (a tak było w tym przypadku) wiąże sąd od chwili, w której - wraz z uzasadnieniem - je podpisano, jeżeli zaś sąd postanowienia nie uzasadnia - od chwili podpisania sentencji. Na tej podstawie oraz w związku z art. 87 ust. 1 Prawa upadłościowego, stanowiącego, że „sędzia-komisarz kieruje tokiem postępowania, ma nadzór nad czynnościami syndyka i oznacza czynności, których syndykowi nie wolno wykonywać bez szczególnego zezwolenia albo bez zgody rady wierzycieli”, sędzia-komisarz wydał syndykowi polecenie wstrzymania się od dalszej działalności w upadłym banku. Powstała więc paradoksalna sytuacja: syndyk już nie może działać, a zarząd upadłego banku jeszcze nie może działać, nie ukończono bowiem postępowania upadłościowego na skutek nieuprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania. Nie ma zatem prawnej możliwości sporządzenia listy deponentów, następuje więc przymusowa przerwa w jej sporządzaniu.

BFG uznał, że należy możliwie najkorzystniej rozwiązać sytuację deponentów wspomnianego banku spółdzielczego i przeanalizował nadesłaną mu listę. Sporządzono ją jednak nieprawidłowo; zawierała wiele usterek z punktu widzenia wymogów ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym i przepisów Funduszu określających warunki, jakim powinna odpowiadać lista deponentów. Ponadto była podpisana przez osobę nieuprawnioną do samodzielnego reprezentowania banku. Wszystkie uwagi przekazano bankowi w nadziei, że usterki będą usunięte, a po wyjaśnieniu się jego sytuacji prawnej podpisy na liście złożą osoby uprawnione. Z przyczyn wskazanych wyżej Fundusz nie otrzymał poprawionej wersji listy deponentów.

Przy tej okazji pojawiła się kwestia dodatkowa: kto ma sporządzić i podpisać listę deponentów, gdy nie ma syndyka. Ustawa o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym wskazywała tylko osobę syndyka. W przypadku przewidzianym przez ustawę, a więc gdy sąd oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości, powstała luka prawna. Jedynym rozsądnym rozwiązaniem w takim przypadku wydaje się przyjęcie zasady, że listę sporządza zarząd banku. W tym kierunku zmierzały zmiany w ustawie o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, nastąpiły one jednak już po zaistnieniu omawianej sytuacji.

W analizowanym przypadku postępowanie upadłościowe umorzono. Należy wrócić więc do jednego z najistotniejszych zagadnień, które pojawia się w takiej sytuacji, czyli rozstrzygnięcia, kto wówczas reprezentuje bank. Zgodnie z art. 111 ust. 1 pkt 2 Prawa bankowego z chwilą ogłoszenia upadłości ulegają zawieszeniu prawa i obowiązki prezesa i wiceprezesów banku, likwidatora i zarządu komisarycznego, a organy kolegialne banku ulegają rozwiązaniu. Jeśli więc - zgodnie z przytoczonym przepisem - obowiązki

prezesa i wiceprezesów uległy zawieszeniu, podkreślam - tylko zawieszeniu, to wraz z przywróceniem działalności banku osoby zawieszony w wykonywaniu swoich obowiązków (prezes i wiceprezesi) odzyskały prawo działania. Możliwa jest jednak sytuacja, gdy na skutek przedłużającego się postępowania upadłościowego zarząd banku faktycznie przestanie istnieć, np. ze względu na rezygnację z pracy lub jakieś zdarzenia losowe, jak miało to miejsce w omawianym przypadku, i wówczas nie będzie możliwości sporządzenia listy deponentów. Rozwiązanie ciał kolegialnych banku można interpretować również jako rozwiązanie zarządu *in corpore* oraz rady nadzorczej. Należy je zatem powołać na nowo, na walnym zgromadzeniu złożonym z akcjonariuszy lub udziałowców. Walne zgromadzenie może powołać odpowiednie organa banku, które umożliwiają jego normalne (jeśli w takiej sytuacji jest to odpowiednie słowo) funkcjonowanie. Może jednak powstać trudność ze zwołaniem walnego zgromadzenia, gdyż zazwyczaj leży ono w kompetencji zarządu.

Sporządzenie listy deponentów i przekazanie jej BFG otwiera kolejny etap związany z realizacją gwarancji Funduszu. Kwestią otwartą pozostaje jednak sporządzenie listy deponentów oraz ewentualne jej skorygowanie, gdyby - sporządzając ją - popełniono błędy uniemożliwiające Zarządowi BFG podjęcie uchwały o przekazaniu syndykowi kwot na wypłatę środków gwarantowanych. Zgłaszane wyżej uwagi należałoby tu powtórzyć.

Przyjmijmy dla dalszych rozważań, że listę deponentów sporządzono poprawnie, co pozwoliłoby na przyjęcie wspomnianej uchwały przez Zarząd BFG. Po przyjęciu listy byłaby ona opublikowana i przekazana wszystkim podmiotom objętym systemem gwarantowania. Fundusz otrzymałby od wszystkich banków należne deponentom upadłego banku (w tym przypadku - „wskrzeszonego” banku) kwoty, które powinien przekazać w celu dokonania wypłat. Ale konkretnie komu? W przypadku upadłości banku - syndykowi. A komu w przypadku umorzenia postępowania lub odmowy jego wszczęcia? Po przyjęciu przez Sejm RP nowelizacji ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym znaleziono właściwe rozwiązanie tej sprawy - należy je przekazać zarządowi banku. Warto tu zauważyć, że w praktyce może zdarzyć się przypadek, iż listę deponentów sporządzi syndyk, przekaze ją Funduszowi, postępowanie upadłościowe będzie umorzone na tym etapie, a dalsze działania podejmie zarząd banku. W tym kierunku zmierzała właśnie interpretacja stanu dotychczasowego, mimo braku literalnej podstawy prawnej w ustawie. Ale przecież w praktyce może się też okazać, że nie ma kto dokonać wypłat, gdyż na skutek przedłużającej się procedury sądowej bank nie ma już pracowników. Rozwiązaniem możliwym do przyjęcia byłoby powierzenie wypłat innemu bankowi, ale od razu pojawia się kwestia sfinansowania takiej operacji. Bank prawdopodobnie nie będzie miał środków płynnych, a wobec umorzenia postępowania upadłościowego nie ma wyraźnej podstawy do rozwiązania i przekazania bankowi rezerwy obowiązkowej (jej wysokość może również okazać się zbyt mała). W przypadku banku spółdzielczego można ewentualnie rozważyć sfinansowanie tej operacji przez bank zrzeszający, natomiast w przypadku każdego innego banku, bez względu na jego formę organizacyjną - przez NBP. Tę ostatnią propozycję można chyba połączyć ze sprawą postawienia banku w stan likwidacji, wyznaczeniem likwidatora, który zostałby zobowiązany - poza rutynowymi zadaniami występującymi przy likwidacji banku - do przeprowadzenia wszystkich spraw związanych z realizacją gwarancji. Gdyby więc dochodziło do likwidacji banku, likwidator mógłby uczestniczyć we wszystkich kolejnych działaniach związanych z wypłatą świadczeń gwarantowanych, poczynawszy od sporządzenia listy, przez dokonanie wypłat deponentom, do rozliczenia się z Funduszem ze środków nie pobranych przez deponentów.

We wspomnianym banku spółdzielczym zdarzenia potoczyły się inaczej. W związku z faktycznym brakiem pracowników oraz zarządu banku Sąd - na wniosek NBP - wyznaczył (na podstawie art. 42 k.c.) kuratora. Tak dzieje się w przypadku, gdy osoba prawna nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów (art. 42 § 1 k.c.). Rozwiązanie to - co należy podkreślić - jest zgodne z prawem. Zadaniem kuratora jest podjęcie starań o niezwłoczne powołanie organów osoby prawnej, a w razie potrzeby - o ich likwidację. Wydaje się zasadne uznać, że kurator ma prawo podjąć wszelkie działania związane z dokonaniem wypłat gwarantowanych, chociaż - oczywiście - nie jest on wprost wymieniony w ustawie o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Należy jednak przyjąć założenie, że kurator, wobec braku organów osoby prawnej, do czasu ich powołania wypełnia funkcje umożliwiające kierowanie tą osobą prawną, a więc w tym przypadku - funkcje zarządu banku.

Do rozstrzygnięcia pozostaje kwestia kosztów funkcjonowania kuratora (np. jego wynagrodzenia), wynagrodzenia pracowników, kosztów sporządzenia listy deponentów, przeprowadzenia wypłat. W przypadku normalnie funkcjonującej osoby prawnej, która na skutek nadzwyczajnych okoliczności utraciła swoje organy, sprawa jest w miarę prosta. Kurator jest finansowany przez tę osobę prawną do czasu powołania właściwych organów. Może jednak wystąpić przypadek, gdy podmiot kierowany przez kuratora nie będzie miał posiadać odpowiednich środków na ten cel. Wspomniany bank spółdzielczy nie miał przecież środków nawet na przeprowadzenie postępowania upadłościowego.

Nie wdając się w rozważania ogólne, dotyczące finansowania działalności kuratora, ograniczmy się do kilku spostrzeżeń dotyczących finansowania wypłat gwarantowanych. Można tu rozważać różne rozwiązania. Na gruncie obowiązujących przepisów prawnych trudna do przyjęcia byłaby koncepcja, aby w takiej sytuacji koszty całej (lub części) operacji, związanej z realizacją gwarancji, ponosił BFG. Działalność taka nie mieści się ani w zakresie czynności związanych z obowiązkowym systemem gwarantowania depozytów bankowych, ani z udzielaniem pomocy podmiotom objętym systemem gwarantowania. Nie byłoby możliwe pokrycie wydatków na działania z tym związane z kosztów własnych funkcjonowania Funduszu, na co nie ma także jakiegokolwiek podstawy prawnej. Koncepcję partycypowania BFG w pokrywaniu kosztów takiej operacji należałoby więc wykluczyć. Inną możliwością rozwiązania tej kwestii jest sfinansowanie całej operacji przez bank zrzeszający (co jest możliwe tylko w przypadku banku spółdzielczego) lub NBP. Sprawa jest złożona, a jednocześnie poważna o tyle, iż wydaje się niezbędne przyjęcie określonych rozwiązań prawnych.

W chwili pojawienia się omawianej sprawy - umorzenia postępowania upadłościowego banku spółdzielczego, w pozytywnym doprowadzeniu jej do końca, było znacznie więcej wątpliwości prawnych niż obecnie. W omawianym przypadku wszystko zakończyło się korzystnie: kurator otrzymał środki należne deponentom i dokonał ich wypłaty. Jak się wydaje, nowelizacja ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym usunęła wszystkie możliwe trudności, które mogą powstawać przy dokonywaniu wypłat środków gwarantowanych przez podmioty inne niż syndyk masy upadłości.

-
- 1) Pewnych aspektów tej sprawy dotyczyły dwie glosy: R. Kaszubskiego: Umorzenie postępowania upadłościowego banku, „Glosa” nr 12/1996, ss. 16-21 i K. H. Jabłońskiego: Pozycja procesowa prezesa NBP w postępowaniu upadłościowym, „Glosa” nr 5/1997, ss. 8-11.
 - 2) Dz. U. nr 24, poz. 119.
 - 3) Dz. U. z 1995 r., nr 4, poz. 18 z póź. zm.

Krzysztof H. Jabłoński

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NABYWCY PRZEDSIĘBIORSTWA BANKOWEGO ZA ZOBOWIĄZANIA WOBEC BFG

Kamil Kaczanowski

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dn. 16 lipca 1997 r., sygn. akt III CZP 22/97

Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu nie przysługuje wobec nabywcy przedsiębiorstwa upadłego banku roszczenie o zwrot sum, wypłaconych przez syndyka ze środków Funduszu deponentom upadłego banku, z tytułu gwarantowania środków pieniężnych.

Sąd Najwyższy (...) przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej (...) i przedstawiciela Rzecznika Praw Obywatelskich (...) po rozpoznaniu wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich z dn. 2.04.1997 r. (...) o rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego:

„Czy Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu, działającemu na podstawie ustawy z dn. 14.12.1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 1995 r., nr 4, poz. 18), przysługuje roszczenie o zwrot pieniędzy z tytułu wypłaty środków gwarantowanych, dokonanych za pośrednictwem syndyka deponentom upadłego banku, wobec banku, który w trybie przewidzianym przepisami ustawy z dn. 31.01.1989 r. - Prawo bankowe (Dz. U. z 1992 r., nr 72, poz. 359 z poz. zm.) nabędzie upadły bank, czy też roszczenie takie przysługuje Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu tylko wobec masy upadłości?”

Podjął następującą uchwałę:

Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu nie przysługuje wobec nabywcy przedsiębiorstwa upadłego banku roszczenie o zwrot sum, wypłaconych przez syndyka ze środków Funduszu deponentom upadłego banku z tytułu gwarantowania środków pieniężnych.

Z uzasadnienia:

Rzecznik Praw Obywatelskich, powołując się na art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dn. 15.07.1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn.: Dz. U. z 1991 r., nr 109, poz. 471) oraz na art. 16 ust. 2 w zw. z art. 13 pkt 3 ustawy z dn. 20.09.1984 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 1994 r., nr 13, poz. 48 ze zm.) wniósł o podjęcie przez Sąd Najwyższy uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych, budzących istotne wątpliwości w praktyce, które sformułował w (...) pytaniach [przytoczonych wyżej] (...).

Rzecznik Praw Obywatelskich w uzasadnieniu wniosku wskazał na sprawę zawiśłą przed Sądem Wojewódzkim - Sądem Gospodarczym w W. (...) w której pojawiły się powyższe wątpliwości. Stan tej sprawy jest następujący: w dniu 8.11.1994 r. prezes NBP wystąpił z wnioskiem o ogłoszenie upadłości Banku „A.” S.A. (17 oddziałów krajowych). Dnia 21.04.1995 r. Sąd Wojewódzki ogłosił upadłość „A.” i powołał syndyka, stwierdzając, że upadły wykazuje deficyt w kwocie 11 bln 40 mld 859 mln zł i ma ponad 20.000 wierzycieli. Dnia 12.07.1995 r. syndyk dostarczył BFG listę (VI wersję) deponentów „A.”, zaś dn. 21.08.1995 r., a następnie dn. 28.08.1995 r. Zarząd BFG podjął dwie kolejne uchwały w sprawie przekazania syndykowi łącznie kwoty 185.207.691 zł na wypłatę deponentom środków pieniężnych, objętych obowiązkowym systemem gwarancji.

W toku postępowania upadłościowego (w kwietniu 1996 r.), wobec zamiaru dokonania sprzedaży przedsiębiorstwa-banku w całości, grupa biegłych, pod kierunkiem syndyka, dokonała oszacowania wartości zbywczej tego przedsiębiorstwa. Jego wartość szacunkowa wyniosła 62 mln zł przy wartości zobowiązań przechodzących na nabywcę w łącznej kwocie 108,2 mln zł. W tej sytuacji za warunek niezbędny do ewentualnego kupienia tego przedsiębiorstwa przez inny bank uznać trzeba było zredukowanie jego zobowiązań. Syndyk podjął próby dokonania takiej redukcji obciążeń przedsiębiorstwa-banku w drodze indywidualnych umów cywilnoprawnych z wierzycielami. Ugody te (o niepełną zapłatę) są zawierane pod warunkiem rozwiązującym, „jeżeli nie dojdzie do sprzedaży przedsiębiorstwa «A.» » ..

* Przedruk z Glosy nr 1/98

W tej sytuacji BFG zwrócił się do syndyka pismem z dn. 10.07.1996 r., w którym wobec niewątpliwej perspektywy niemożności zaspokojenia z masy upadłości (...) zapowiedział, że swoich (...) roszczeń będzie dochodzić od nabywcy przedsiębiorstwa i zażądał informowania potencjalnych nabywców o takich zamiarach Funduszu. Swoje w tym przedmiocie uprawnienia Fundusz oparł na art. 113 ust. 4 Prawa bankowego w związku z art. 35 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym [nazywanej dalej ustawą o BFG].

Próba polubownego załatwienia wynikłego stąd sporu między Funduszem a syndykiem (...) nie powiodła się wobec braku zgody Funduszu.

W tym stanie sprawy syndyk zwrócił się do Rzecznika Praw Obywatelskich pismem z dn. 12.02.1997 r. z prośbą o wystąpienie przez Rzecznika do Sądu Najwyższego, w trybie art. 13 pkt 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, z wnioskiem o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych, budzących wątpliwości w praktyce - formułując stosowne pytanie, powtórzone w wystąpieniu Rzecznika praw Obywatelskich z dn. 2.04.1997 r. do SN (...).

I. 1. W dniu 2.04.1997 r. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował do SN wnioski o podjęcie uchwały wyjaśniającej przepisy prawne, budzące wątpliwości w praktyce, formułując pytania przytoczone powyżej.

W uzasadnieniu wniosku podano, że problem sprowadza się do wykładni art. 113 ust. 4 Prawa bankowego, zgodnie z którym „Nabycie banku następuje w stanie wolnym od wszelkich obciążeń z wyjątkiem zobowiązań z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących oraz służebności gruntowych”.

Analizując zachodzące wątpliwości interpretacyjne, wnioskodawca zaprezentował stanowisko BFG, zgodnie z którym przepis powyższy stanowi *lex specialis* wobec reguły wyrażonej w art. 113 § 2 Prawa upadłościowego (Dz. U. z 1991 r., nr 118, poz. 512 ze zm.), według której nabywca przedsiębiorstwa nie odpowiada za długi upadłego, a także za długi masy upadłości. Przy nabyciu zatem banku jego nowy właściciel odpowiada wobec deponentów za ich lokaty w rozmiarze różnicy między pełną wysokością ich wkładów i lokat, a kwotą otrzymaną z tytułu gwarancji BFG. Co do tej zaś kwoty, roszczenia deponentów, umorzone wobec zaspokojenia ich przez Fundusz, przechodzą na tenże Fundusz, a zatem w razie ich niezaspokojenia z masy upadłości, na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy o BFG, część niezaspokojoną powinien pokryć - zgodnie z art. 113 ust. 4 Prawa bankowego - nabywca banku.

Zdaniem jednakże wnioskującego stanowisko powyższe nie wydaje się uzasadnione. Artykuł 113 ust. 4 Prawa bankowego ma charakter unormowania wyjątkowego, nie może zatem być interpretowany rozszerzająco i objąć także roszczenia Funduszu, którego nie wymienia. Do powstania subrogacji Funduszu wobec osoby trzeciej (nabywcy banku) nie wystarcza art. 518 § 1 ust. 4 k.c. w zw. z art. 35 ust. 1 ustawy o BFG, te bowiem przewidują wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela jedynie wobec dłużnika, nie zaś - wobec osoby trzeciej (nabywcy). Wyraźnego uregulowania tej kwestii brak, a jej znaczenie jest bardzo duże, skoro chodzi tu o przeniesienie z Funduszu na nabywcę całego ciężaru zobowiązań upadłego banku.

2. Do wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich ustosunkowała się Prokuratura Krajowa. Zgodnie z zajęтым przez nią stanowiskiem BFG służy prawo - na podstawie art. 30 i [art.] 35 ust. 1 ustawy o BFG - dochodzenia zwrotu kwot należnych deponentom upadłego z tytułu gwarantowanych środków pieniężnych jedynie w stosunku do masy upadłości. (...) Jego roszczenia zwrotne zostały mocą art. 30 i [art.] 35 ust. 1 ustawy o BFG adresowane jedynie do masy upadłości, której wysokość powinna - w zasadzie - pozwolić na zaspokojenie tych roszczeń Funduszu. Dbając zatem o maksymalne powiększenie tej masy, ustawodawca preferuje sprzedaż przedsiębiorstwa-banku, zaś praktyka daje pierwszeństwo sprzedaży z wolnej ręki, ta bowiem pozwala na zaoszczędzenie kosztów sprzedaży licytacyjnej i tym samym - uzyskanie większej sumy dla masy upadłości. Jeżeli jednak pomimo wszystko masa ta okaże się niewystarczającą dla zaspokojenia roszczeń zwrotnych Funduszu - nie ma on dodatkowego roszczenia regresowego do nabywcy przedsiębiorstwa bankowego, brak bowiem, dla takiego roszczenia podstawy prawnej. Prokuratura powołała się ponadto na to w szczególności unormowanie ustawy o BFG (art. 35 ust. 3 w tekście pierwotnym), zgodnie z którym Fundusz obowiązany był do zwrotu na rzecz banków, objętych systemem gwarantowania, tych kwot, jakie uda się wyegzekwować z masy upadłości w trybie roszczeń regresowych Funduszu. Zdaniem Prokuratury unormowanie to również świadczyło o przewidywaniu ustawodawcy, że masa upadłości nie zawsze będzie mogła służyć do pełnego zaspokojenia Funduszu. Nowelizacja tegoż przepisu (ust. 1 pkt 24 lit. a ustawy z dn. 20.02.1997 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym i zmianie ustawy - Prawo bankowe; Dz. U. nr 24, poz. 119) nie zmieniła w tek kwestii stanowiska ustawodawcy.

3. Zajmowane przez siebie stanowisko w sprawie sprecyzował także BFG, kierując do Sądu Najwyższego pismo z dn. 4.06.1997 r. W piśmie tym powołał się na pierwszą, generalną zasadę obecnego systemu zabezpieczania depozytów bankowych, jaką stanowi gwarancyjny charakter zobowiązań Funduszu wobec deponentów, co oznacza, że Fundusz nie przejmuje na siebie zobowiązań upadłego banku, lecz działa w istocie podobnie do ubezpieczyciela, mając również roszczenie regresowe w stosunku do faktycznie zobowiązanego. Zdaniem Funduszu art. 35 ust. 1 ustawy o BFG zakreśla granice przedmiotowe tych roszczeń - podobnie jak art. 113 ust. 4 Prawa bankowego normuje jedynie przedmiotowo rodzaj zobowiązań, za jakie odpowiada nabywca przedsiębiorstwa upadłego banku: są to „zobowiązania z tych wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących”. (...) Inaczej mówiąc: art. 113 ust. 4 Prawa bankowego obejmuje całość zobowiązań z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących, jakie ciążyły na sprzedawanym banku. Skoro ich część zapłacił Fundusz, to w tymże zakresie nabywa on spłacone wierzytelności, które nie zmieniają swej natury. W razie zatem, gdy szczupłość masy upadłości nie pozwala na pełne zaspokojenie przysługujących Funduszowi wobec niej roszczeń zwrotnych, to może on kierować przeciwko nabywcy upadłego przedsiębiorstwa-banku niezaspokojoną część tych roszczeń, jako rodzajowo tożsamych z roszczeniami deponentów, a zatem znajdujących oparcie także w art. 113 ust. 4 Prawa bankowego (...).

II. Sąd Najwyższy wziął pod uwagę następujące okoliczności:

Obecnie obowiązujący, powszechny system obowiązkowego gwarantowania środków pieniężnych, zgromadzonych na rachunkach bankowych, został wprowadzony z dniem 17.02.1995 r. w miejsce poprzednich zabezpieczeń depozytów w określonych jedynie bankach, przez objęcie ich odpowiedzialnością Skarbu Państwa w razie niewypłacalności banku-depozytariusza. Regulacja aktualnego systemu zawarta jest w ustawie z dn. 14.12.1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 1995 r., nr 4, poz. 18; zm.: Dz. U. z 1995 r., nr 133, poz. 654, Dz. U. z 1997 r., nr 24, poz. 119).

Rozstrzygnięcie objętych wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich wątpliwości wymaga analizy powyższej regulacji. Analiza ta powinna objąć także opis mechanizmu funkcjonowania systemu gwarantowania wkładów i sposobów zasilania (...).

Mechanizm funkcjonowania systemu gwarantowania przedstawia się następująco:

W razie dojścia do upadłości banku jego syndyk obowiązany jest przedłożyć Funduszowi opracowaną na podstawie ksiąg banku listę objętych ochroną deponentów i ich depozytów, zaś Fundusz podejmuje i przedstawia bankom uchwałę o przekazaniu syndykowi określonych kwot na wypłatę objętych gwarancją depozytów. Kwoty te uzupełniają będące w dyspozycji syndyka wspomniane środki płynne upadłego (art. 27 i 28 ustawy o BFG). Po wpłaceniu przez banki przypadających na każdy z nich kwot na rachunek specjalny Funduszu przechodzą one na jego własność (art. 29 ust. 2 ustawy o BFG), on zaś przekazuje je syndykowi celem realizacji indywidualnych wypłat na rzecz deponentów. Powołana powyżej nowelizacja art. 35 ust. 3 ustawy o BFG zwiększyła swobodę Funduszu w dostępie do tych środków, a to przez zniesienie istniejącego poprzednio obowiązku zwrotu bankom kwot ściąganych w trybie regresu z masy upadłości (...).

Na podstawie art. 35 ustawy o BFG (subrogacja ustawowa) zaspokojone wierzytelności deponentów przechodzą, z mocy prawa, na Fundusz. Jest to *cessio legis*, w roli zatem cesjonariusza Fundusz może dochodzić od masy upadłości zapłaty odpowiednich kwot. W razie ich uzyskania powinien je przeznaczyć w pierwszej kolejności na spłatę kredytu NBP (lit. f) i wyrównanie kwot wydatkowanych z funduszu własnego (lit. c), zaś pozostałe ewentualnie kwoty wolno mu wykorzystać jedynie na realizację zadań w zakresie wypłat środków gwarantowanych (art. 35 ust. 3 ustawy o BFG). Te ostatnie kwoty zatem ewidentnie zmniejszają dalsze obciążenia banków związane z działaniem systemu gwarantowania.

(...) Analiza struktury prawnej stosunków, jakie zachodzą między powyżej wymienionymi podmiotami, wymaga sprecyzowania wpierv kręgu tych podmiotów. Są to:

1) bank-depozytariusz, a z chwilą ogłoszenia jego upadłości - wchodząca w jego miejsce masa upadłości, pozostająca w zarządzie syndyka;

2) wszystkie banki działające na terenie kraju. Powszechny i obligatoryjny system ochrony depozytów obejmuje wszystkie banki krajowe, prowadzące działalność na podstawie ustawy - Prawo bankowe, zrzeszenia regionalne banków spółdzielczych, utworzone na podstawie ustawy o restrukturyzacji banków spółdzielczych i Banku Gospodarki Żywnościowej (Dz. U. z 1994 r., nr 80, poz. 368), a także oddziały banków zagranicznych, otwartych w Polsce;

3) BFG (który nie jest funduszem celowym w rozumieniu Prawa Budżetowego - art. 44 ustawy o BFG);

4) deponenci lokujący swoje środki na rachunku bankowym, na lokaty których wystawiono dowody imienne (poza osobami wyłączonymi z mocy art. 2 pkt 1 lit. a-f ustawy o BFG). Ich sytuacja prawna została generalnie uniezależniona od tego, na ilu rachunkach w danym banku (upadłym) mają ulokowane środki pieniężne oraz jakiej wysokości lokata znajduje się na poszczególnych rachunkach każdego z nich w chwili spełnienia warunków gwarancji (...). Zróżnicowana jest jednakże intensywność przysługującej im ochrony gwarancyjnej, a to w zależności od wysokości sumy lokat każdego z nich, co ma znaczenie dla dokonywanej tu analizy problemu. W szczególności z pełnej (100%) ochrony korzystają wszyscy, niezależnie od kwoty lokaty, ale tylko co do tej jej części, która nie przekracza kwoty 1.000 ECU, zaś z ograniczonej (90%) ochrony korzystają ci, których lokaty obejmują kwoty wyższe od 1.000 ECU - ale tylko co do tej ich części, jaka mieści się w przedziale między 1.,000 a 4.000 ECU (art. 23 ust. 1-4 ustawy o BFG).

(...) Takie ukształtowanie podmiotowego zasięgu ochrony gwarancyjnej każe stwierdzić, że pozbawieni tej ochrony są ci deponenci, którzy mają lokaty wyższe niż 4.000 ECU - oczywiście, co do części powyżej tej kwoty, oraz ci, których lokaty, utrzymane w granicach między 1.000 a 4.000 ECU, nie znalazły pełnej ochrony - oczywiście, tylko co do „brakujących” 10%, a także deponenci legitymujący się papierami na okaziciela i na zlecenie. (...)

Stosunki prawne między powyższymi czterema rodzajami podmiotów są kształtowane przez przepisy ustawy o BFG w sposób następujący:

a) co do lokat do wysokości 1.000 ECU oraz co do 90% lokat w przedziale między 1.000 a 4.000 ECU, z dniem spełnienia warunku gwarancji powstaje z mocy ustawy stosunek gwarancyjny między BFG a objętym ochroną gwarancyjną deponentem, zaś odpowiedzialność depozytariusza, o jakiej mogłaby być mowa wobec równoległego ustania stosunku bankowego (depozytowego), nie może być dochodzona w trybie postępowania upadłościowego (art. 22 ust. 2 i *arg. a contrario* z art. 24 ustawy o BFG).

(...) Ustanie stosunku między deponentem-wierzycielem a Funduszem następuje na skutek dokonania zapłaty na rzecz deponenta, przy czym zapłaty tej dokonuje bądź syndyk jako przedstawiciel Funduszu, bądź sam Fundusz, jeśli roszczenie jest realizowane już po zakończeniu postępowania upadłościowego;

b) w chwili powołania przez sąd syndyka powstaje *ex lege* stosunek między nim a Funduszem, który powierza syndykowi sumy stanowiące własność Funduszu. Nie wchodzi one do masy upadłości ani nie mogą zostać przez syndyka wykorzystane na żaden inny cel niż wypłata uprawnionym deponentom środków objętych systemem gwarantowania (art. 31 ustawy o BFG). Dokonując tych wypłat syndyk działa w imieniu Funduszu i na jego rachunek, ma zatem obowiązek rozliczenia się po zakończeniu wypłat z powierzonych mu kwot i zwrócenia Funduszowi, wraz z bankowymi odsetkami, kwot ewentualnie pozostałych, nie podjętych przez deponentów objętych gwarancyjną ochroną (art. 28 ust. 4 i 5 ustawy o BFG). Do upływu 5 lat od dnia spełnienia się warunków gwarancji Fundusz musi być gotowy do zadośćuczynienia żądaniom ewentualnych, niezaspokojonych, objętych ochroną deponentów-wierzycieli (art. 23 ust. 5 ustawy o BFG);

c) stosunek między Funduszem a masą upadłości reguluje art. 35 ustawy o BFG, wspomniany poprzednio, a konstruujący na rzecz Funduszu *cessionem legis*, której przedmiotem są wierzytelności przysługujące deponentom objętym ochroną, w wysokości kwot wypłaconych z tytułu gwarantowania środków pieniężnych.

III. Powyższy opis przyjętych w ustawie o BFG mechanizmów obligatoryjnego systemu gwarantowania środków lokowanych w każdym banku - w razie jego upadłości (utruty możliwości zwrotu depozytów) - oraz charakterystyka zachodzących stosunków (z pominięciem jedynie stosunku między Funduszem a bankami, jako nie mającego bezpośredniego znaczenia dla wyjaśnienia rozważanych wątpliwości) stanowi oparcie dla dalszych rozważań. Ich przedmiotem będzie ocena zasadności stanowiska, zgodnie z którym roszczenie o zwrot sum wypłaconych deponentom ze środków Funduszu mógłby on kierować nie tylko przeciwko masie upadłości, ale również przeciwko nabywcy upadłego przedsiębiorstwa-banku. To stanowisko, zajmowane przez Fundusz, jest oparte na art. 113 ust. 4 Prawa bankowego, który (...) ma następujące brzmienie: „Nabywanie banku następuje w stanie wolnym od wszelkich obciążeń z wyjątkiem zobowiązań z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących oraz służebności gruntowych”. Zgodnie ze stanowiskiem Funduszu przepis ten określa przedmiotowe granice kierowanych przeciwko nabywcy banku:

jest to mianowicie całość roszczeń z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących, jakie w chwili ogłoszenia upadłości ciążyły na banku, którego przedsiębiorstwo ulega sprzedaży w postępowaniu upadłościowym. Skoro zatem ich część zapłacił Fundusz, to w tym zakresie nabywa spłacone wierzytelności, nie zmieniają one bowiem swej natury, pozostając „zobowiązaniami z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Ocena trafności powyższego stanowiska od strony jego konstrukcji prawnej zależy przede wszystkim od odpowiedzi na pytanie, czy zapłata ze środków Funduszu należności deponentów stanowi spłacenie długu własnego, czy cudzego, inaczej mówiąc: czy umarza zobowiązanie Funduszu, czy zobowiązanie masy upadłości.

Rozważając ten problem w kategoriach konstrukcyjno-prawnych, stwierdzić należy, że pokrycie przez BFG objętych ochroną gwarancyjną należności deponentów upadłego banku jest zapłatą długu własnego. Stwierdzenie takie znajduje następujące uzasadnienie:

Po pierwsze, racją wprowadzenia ochrony gwarancyjnej deponentów na wypadek upadłości banku-depozytariusza jest wyłączenie ich z reżimu postępowania upadłościowego i uniezależnienie od czasu jego ukończenia i jego wyników. Z tego względu zobowiązanie gwarancyjne Funduszu wobec deponenta jest uwarunkowane zaistnieniem przyczyny określonej ustawowo, powstaje mianowicie (*ex lege*) już w momencie wydania postanowienia o upadłości banku i pozostaje w ścisłym związku z równoczesnym pozbawieniem deponenta uprawnienia dochodzenia objętych tym zobowiązaniem kwot od pierwotnego dłużnika-depozytariusza, czyli od masy upadłości. Przesądza to zarazem o istnieniu zależności między przedmiotem świadczenia w ramach każdego z tych stosunków, a mianowicie przedmiot świadczenia Funduszu jest zależny - co do rodzaju i (...) rozmiarów - od tego, jaki był przedmiot świadczenia we wcześniejszym stosunku bankowym (depozytowym). Jednakże zależność ta nie może stanowić wystarczającego oparcia dla ujmowania stosunku gwarancyjnego w kategoriach jedynie zmiany podmiotowej (zmiana dłużnika), przeciwnie: stosunek gwarancyjny charakteryzuje się samodzielnością. Ponadto, wobec wyłączenia możliwości dochodzenia przez deponenta jego należności, zarówno od banku-depozytariusza, jak i od masy upadłości, nie można traktować Funduszu-gwaranta jako dłużnika dodatkowego czy posiłkowego, przeciwnie: staje się on dłużnikiem samodzielnym, mającym wobec deponenta dług własny.

Zauważyć tu trzeba - w nawiązaniu do stanowiska BFG, omówionego powyżej (I. 3.) - że za pierwszą, generalną zasadę obecnego systemu zabezpieczania depozytów bankowych także sam Fundusz uważa gwarancyjny charakter swych zobowiązań, podkreślając, że nie przejmuje na siebie zobowiązań upadłego. Pozostaje to jednakże w niewątpliwej dysharmonii z jego stanowiskiem co do „wejścia” w te uprawnienia ze stosunków depozytowych, które służyły deponentom.

Po drugie, wprowadzenie odrębnej regulacji *cessionis legis* dla roszczeń deponenta w stosunku do depozytariusza (masy upadłości) przemawia za tym, że ustawodawca uznał za niewystarczające unormowanie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. o nabyciu przez osobę trzecią spłaconego przez nią cudzego długu, ale dostrzegł potrzebę wydania w tym przedmiocie przepisu szczególnego, normującego wstąpienie (zatem *ex lege*) w prawa zaspokojonego wierzyciela, precyzując przy tym (art. 35 ustawy o BFG), że chodzi o przejście wierzytelności o określonej kwotowo wysokości, a nie o jakież inne jeszcze uprawnienia, a w szczególności uprawnienie kierowania swych niezaspokojonych roszczeń do dłużnika dodatkowego, jakim byłby ewentualny nabywca przedsiębiorstwa upadłego banku. Zwrócić też należy uwagę, że ani w Prawie bankowym, ani w ustawie o BFG nie zamieszczono unormowania na rzecz Funduszu o treści analogicznej do unormowania art. 113 ust. 4 Prawa bankowego, mimo że dokonywano nowelizacji tych ustaw. Unormowania takiego nie zawiera także projekt nowego Prawa bankowego z kwietnia 1997 r.

Po trzecie, za samodzielnym charakterem stosunku gwarancyjnego przemawia także unormowanie kolejności zaspokojenia wierzycieli w art. 115 Prawa bankowego, przyznając roszczeniom zwrotnym Funduszu pierwszeństwo przed należnościami przypadającymi z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących, czyli należnościami deponentów upadłego banku. Z unormowania tego widać najwyraźniej, że ustawodawca uwzględniła odrębność samodzielności roszczeń Funduszu, a nie traktuje ich jako części roszczeń „z tytułu wkładów i lokat”.

Po czwarte, brzmienie art. 113 ust. 4 Prawa bankowego, rozważane na tle całości unormowań postępowania upadłościowego w odniesieniu do banków z jednej strony, z drugiej zaś - na tle procedury zaspokajania należności deponentów - przemawia przeciwko pogładowi, że mowa w nim o całości zobowiązań depozytowych banku w chwili ogłoszenia jego upadłości. Przeciwnie: przez "zobowiązania z tytułu wkładów" rozumieć trzeba zobowiązania istniejące, a nie już umorzone skutkiem zapłaty należności. W praktyce sprzedaż przedsiębiorstwa bankowego następuje po upływie okresu (liczonego od ogłoszenia upadłości) na tyle długiego, że w jego trakcie wszystkie, a w każdym razie znaczna większość wypłat na rzecz objętych gwarancyjną ochroną deponentów zostaje dokonana, duża zatem część „zobowiązań z tytułu wkładów” już nie istnieje. Co więcej: same też regresowe roszczenia Funduszu zależą od uprzednio dokonanej zapłaty na rzecz deponentów, mogą zatem obejmować jedynie kwoty, których zapłata umorzyła „zobowiązanie z tytułu wkładów”.

Po piąte, sam także cel powołania BFG i jego rola, omówiona poprzednio (II.), przemawiają za tym, że w stosunku gwarantowania wkładów bankowych jest on dłużnikiem głównym, samodzielnie odpowiedzialnym wobec objętych ochroną deponentów. Przypomnieć tu warto, że Trybunał Konstytucyjny, orzekając na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów Prawa bankowego o odpowiedzialności gwarancyjnej Skarbu Państwa (uchwała z dn. 11. 01. 1995 r., sygn. W. 11/95 - „Prawo Bankowe” z 3/1995, s. 39), na gruncie poprzedniego brzmienia art. 49 pkt 1 Prawa bankowego przyjął, że Skarb Państwa, zaspokajając roszczenia deponentów, wykonuje niezależną od powinności upadłego banku „własną powinność”, i sankcjonował ją obowiązkiem zapłaty odsetek za opóźnienie. W świetle obecnego stanu normatywnego wyraźna regulacja (art. 22 ust. 2 i art. 35 ust. 1 ustawy o BFG, omówione powyżej) przemawia za samodzielnością i odrębnością stosunku gwarancyjnego. Wyklucza to traktowanie zobowiązania Funduszu jako „zobowiązania z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących”.

Uzasadniając konstrukcję samodzielności stosunku gwarancyjnego i wypowiadając się przeciwko traktowaniu długu Funduszu wobec deponenta w kategoriach pojęciowych „długu cudzego”, wziąć należy pod uwagę tę także okoliczność, że dyrektywa UE nr 94/19 z dn. 30.05.1994 r. w sprawie systemu gwarantowania depozytów („Prawo Bankowe” z. 2/1995, s. 117 i nast.) wymaga zagwarantowania w prawie krajowym tego, że „prawo deponenta do należności może być przedmiotem jego działań przeciwko systemowi gwarancji wkładów”. Ukształtowany przez art. 22 ust. 2 ustawy o BFG samodzielny stosunek zobowiązaniowy między deponentem z Funduszem służy realizacji tego wymagania.

Dla dopełnienia rozważań o jurydycznej konstrukcji stosunku między Funduszem a deponentami, który zarazem stanowi oparcie roszczeń zwrotnych Funduszu, stwierdzić trzeba wyraźnie, choć nasuwa się to z całą oczywistością, że celem wprowadzenia omawianej tu odpowiedzialności gwarancyjnej jest ochrona deponentów, a nie zwolnienie banku-dłużnika od odpowiedzialności ze stosunków depozytowych. Przeciwnie: odpowiedzialność majątkowa powinna obciążyć właśnie w pierwszym rzędzie ten bank, czyli masę upadłości, w drugim dopiero - wszystkie banki w kraju. Korzystają one bowiem z takiej samej ochrony deponentów każdego z nich na wypadek upadłości i wreszcie w ostatnim rzędzie - sam BFG. Odpowiednio do powyższego ukształtowany został mechanizm regresu i rozliczenia ściągniętych w trybie regresu kwot, zatem z gospodarczego punktu widzenia, zarówno deponenci uważać mogą spełniane przez Fundusz świadczenia za wykonanie zobowiązań upadłego banku, jak i Fundusz wiąże ściśle swoje świadczenie (co do rodzaju i rozmiarów) ze zobowiązaniem upadłego depozytariusza.

2. Poza przytoczonymi argumentami, związanymi z konstrukcją prawną, przeciwko ocenianemu stanowisku Funduszu przemawiają także argumenty związane z funkcjonalnymi aspektami rozważanego systemu gwarantowania depozytów.

Po pierwsze, przyznanie Funduszowi roszczeń do nabywcy upadłego przedsiębiorstwa-banku zniweczyłoby w praktyce unormowanie art. 113 ust. 1 i art. 114 ust. 1 Prawa bankowego, czyniąc je całkowicie dysfunkcyjnym.(...) W tych warunkach trudno byłoby oczekiwać, że znajdzie się nabywca upadłego przedsiębiorstwa-banku, jeżeli musiałby on liczyć się z koniecznością przejęcia całości obciążeń depozytowych upadłego.

Drugi argument nawiązuje do funkcji repartycyjnej, jaką spełnia obligatoryjny system gwarantowania depozytów. System ten realizuje zasadę tzw. odpowiedzialności repartycyjnej, która polega tu na tym, że „rozkład” część grożących deponentom strat, będących formalnie stratami upadłego banku, na wszystkie

banki w kraju, a pośrednio, poprzez zwiększenie ich kosztów - na klientelę wszystkich banków. Takie rozwiązanie ekonomiczno-organizacyjne zasługuje na akceptację jako racjonalne, konsekwentne i logiczne, skoro prowadzi do „rozdzielenia” strat jednostkowych między całą grupę zainteresowanych ochroną gwarancyjną depozytów bankowych.

Natomiast przyjęcie stanowiska, zgodnie z którym Funduszowi miałyby przysługiwać prawo zwrotnego ściągania kwot, wypłaconych z jego środków deponentom upadłego, od nabywcy przedsiębiorstwa-banku (upadłego), byłoby sprzeczne z powyższą funkcją repartycyjną. Ścisłej mówiąc: prowadziłoby to także do repartycji strat, jednakże między całkiem innym gronem podmiotów, a mianowicie - wszystkich tych wierzycieli upadłego, którzy nie są objęci ochroną gwarancyjną. (...) Repartycja omawianych strat między wierzycieli upadłego, i tak zagrożonych stratami, nie mogłaby zostać uznana za rozwiązanie logiczne, konsekwentne i racjonalne, a zwłaszcza - usprawiedliwione ze względów aksjologicznych. Zauważyć także trzeba, że znajdujący się pośród wierzycieli masy Fundusz otrzymał już od ustawodawcy pozycję silnie uprzywilejowaną, wyprzedza bowiem nawet należności podatkowe (art. 30 ustawy o BFG).

Ponadto wydaje się, że gdyby intencją ustawodawcy było przyznanie Funduszowi - obok prawa regresu wobec masy - drugiego prawa regresu wobec nabywcy banku, wymagałoby to wyraźnego uregulowania zasad realizacji tych praw (zwłaszcza co do relacji między dłużnikami). Brak takich unormowań pośrednio potwierdza, że „drugie prawo regresu” Funduszowi nie przysługuje.

IV. Ostatnią kwestią, jaka nasuwa się w związku z omawianymi wątpliwościami interpretacyjnymi, jest wskazanie, jaka treść normatywna jest zawarta w przepisie art. 113 ust. 4 Prawa bankowego, na którym oparto stanowisko uznane przez Sąd Najwyższy za błędne. Wskazanie takie jest potrzebne zwłaszcza ze względu na to, że przepis ten wydano w okresie, kiedy istniał inny system zabezpieczania depozytów bankowych, a mianowicie: zabezpieczał je Skarb Państwa, ale z zabezpieczenia tego mogły korzystać tylko niektóre rodzaje depozytów, i tylko ulokowane w określonych bankach. Przy wprowadzeniu w 1995 r. nowego, powszechnego systemu gwarantowania wkładów, przepis ten, nie poddany nowelizacji, zaczął funkcjonować w nowych uwarunkowaniach; dodać przy tym trzeba, że również w projekcie nowego Prawa bankowego z 1997 r. - mimo istniejących wątpliwości interpretacyjnych - nie jest proponowana taka jego zmiana, która usuwałaby rozważane tu wątpliwości.

Aktualna treść normatywna art. 113 ust. 4 Prawa bankowego wyraża się w tym, że daje on szansę ochrony interesu tej grupie deponentów (i tej części depozytów), którzy są pozbawieni ochrony gwarancyjnej, stwarzanej przez omówiony tu, powszechny i obligatoryjny system gwarantowania wkładów. Przepis ten natomiast nie znajduje w ogóle zastosowania do deponentów objętych tą ochroną, i to nie tylko dlatego, że z reguły zobowiązania wobec nich, w chwili sprzedaży przedsiębiorstwa-banku, już nie istnieją, są bowiem umorzone przez zapłatę, ale także dlatego, że nabycie przez deponenta uprawnień wobec Funduszu łączy się z utratą praw do dochodzenia tej samej należności od banku-depozytariusza (...) a zatem i od nabywcy banku, występuje tu bowiem przypadek przejścia zobowiązań ze zbywcy na nabywcę.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak w sentencji.

Glosa

1. Glosowana uchwała Sądu Najwyższego ma charakter precedensowy: dotyczy zagadnienia o kluczowym znaczeniu dla przebiegu postępowania upadłościowego banków. Rozstrzygnięcie kwestii odpowiedzialności nabywcy przedsiębiorstwa upadłego banku za zobowiązania wobec Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, w praktyce przesądza o możliwości:

- sprzedaży banku w całości;
- pełnego zaspokojenia roszczeń klientów upadłego banku z tytułu lokat i rachunków bieżących;
- zaspokojenia roszczeń BFG związanych z funkcjonowaniem obowiązkowego systemu gwarantowania.

Orzeczenie oparto na błędnej wykładni przepisów ustawy z dn. 14.12.1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym ¹⁾ (zwanej dalej ustawą), a zwłaszcza jej art. 30 i art. 35 ust. 1. Teza przyjęta przez Sąd budzi poważne zastrzeżenia i w praktyce może prowadzić do radykalnego zwiększenia obciążeń banków w ramach obowiązkowego systemu gwarancji. Ustalenia dokonane w uzasadnieniu nie znajdują oparcia w ustawie.

2. Sąd przyjął, że zobowiązania BFG wobec deponentów, wynikające z obowiązkowego systemu gwarancji (art. 10, art. 22 ust. 2 oraz art. 23 ustawy), są samodzielne, a Funduszu nie można traktować

jako dłużnika dodatkowego bądź posiłkowego. **Zobowiązanie BFG ma charakter gwarancyjny, co powoduje, że odpowiada on wobec deponenta za dług własny.** Powyższy wniosek potwierdza wynikające z art. 24 ustawy (*argumentum a contrario*) wyłączenie możliwości dochodzenia należności przez deponenta od upadłego banku (zgodnie z art. 150 i nast. Prawa upadłościowego). Pozostaje to - zdaniem Sądu - w „dysharmonii” z wejściem Funduszu w prawa zaspokojonego deponenta.

Wniosek ten nie jest zasadny. Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy podmiotami stosunku gwarancji są BFG i deponent. Artykuł 22 ust. 2 stanowi, **że podmiotem gwarancji jest wierzytelność deponenta, w związku z którą, z dniem spełnienia warunków gwarancji, nabywa on - na warunkach określonych w ustawie - uprawnienie do pieniężnego świadczenia Funduszu.** Przedmiotem gwarancji jest zatem zobowiązanie istniejące między deponentem a upadłym bankiem, co potwierdzają również art. 23 ust. 2 oraz definicja „środków gwarantowanych” zawarta w art. 2 pkt 2 ustawy. **Powstanie stosunku gwarancji jest więc następstwem istnienia między deponentem a bankiem zobowiązania z tytułu umowy rachunku bankowego.** Wysokość roszczeń wobec BFG z tego tytułu jest równa wysokości roszczeń deponenta wobec banku (z zastrzeżeniem obowiązujących limitów). Z tego względu zobowiązanie między deponentem a Funduszem - mimo że powstaje *ex lege* - jest związane z wierzytelnością deponenta wobec banku, co wynika wprost z powołanych przepisów ustawy.

Sąd Najwyższy podzielił ten pogląd w uzasadnieniu wyroku z dn. 5.11.1996 r. (sygn. akt II CKN 4/96), słusznie przyjmując, iż „nie ulega wątpliwości, że roszczenie deponenta względem Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, a ściślej biorąc stosunek zobowiązaniowy, z którego to roszczenie wynika, ma charakter akcesoryjny, i że akcesoryjność ta znajduje swoje odzwierciedlenie w odpowiedzialności wskazanego Funduszu.”²⁾

Akcesoryjność „stosunku gwarancji” wpływa na charakter zobowiązań między BFG a deponentami oraz wynikających z nich roszczeń. W uzasadnieniu głosowanej uchwały Sąd stwierdza, że zobowiązania Funduszu wobec deponentów mają „gwarancyjny charakter”. To określenie może być mylące. Oczywiście, znajduje ono uzasadnienie w terminologii przyjętej w ustawie, nie oddaje jednak treści zobowiązania istniejącego między stronami. Należy wskazać, że **zobowiązanie BFG ma charakter kauzalny.** Inaczej niż w przypadku zobowiązań z tytułu gwarancji bankowej (unormowanej w art. 40 Prawa bankowego), Fundusz może, w stosunku do deponenta, powoływać się na wszelkie zarzuty wynikające ze stosunku podstawowego (łączącego deponenta z bankiem). Przeciwny wniosek musiałby mieć oparcie w wyraźnym przepisie ustawy, ponadto pozostawałaby w sprzeczności z akcesoryjnym charakterem zobowiązania. BFG może więc dowodzić, że zobowiązanie upadłego banku w ogóle nie powstało (np. z uwagi na bezwzględnie nieważność umowy rachunku bankowego), wygasło (np. na skutek wykonania) lub że je umorzono (np. w następstwie potrącenia z wierzytelnością kredytową), i na tej podstawie zaprzeczać istnieniu swojego długu. Może również dowodzić, że roszczenia deponenta wobec banku (a więc również wobec BFG) opiewają na kwotę znacznie niższą od ujawnionej w księgach banku, z przepisu art. 2 pkt 2 ustawy można bowiem wywodzić jedynie wzruszalne domniemanie zgodności ksiąg banku z jego zobowiązaniami (potwierdza to również unormowanie art. 33). Wszelkie ograniczenia w tym względzie (odnośnie zarzutów) muszą wynikać z przepisów ustawy.

Należy również wskazać na dalszą konsekwencję akcesoryjnego charakteru stosunku gwarancji. **Odpowiedzialność BFG i upadłego banku wobec deponentów ma charakter solidarności nieprawidłowej** (tzw. odpowiedzialność *in solidum*). Z tego względu spełnienie świadczenia przez bank zwalnia Fundusz z obowiązku świadczenia. Należy bowiem podkreślić, **że ograniczenia w dochodzeniu przez deponenta roszczeń od banku (art. 24 ustawy) nie mają zastosowania w przypadku spełnienia warunku gwarancji w sposób określony w art. 2 pkt 4 lit. b lub c ustawy, tzn. bez ogłoszenia upadłości banku.** Ponadto ograniczenie wynikające z art. 24 ustawy wywołuje skutki jedynie w ramach postępowania upadłościowego. W przypadku jego umorzenia deponent ma pełną swobodę w kierowaniu swoich roszczeń do banku. Przeciwny wniosek nie znajduje oparcia ani w ustawie, ani w Prawie upadłościowym. **Ograniczenie to ma zatem charakter wyłącznie proceduralny i nie wywołuje żadnych skutków materialno-prawnych.**³⁾

W przypadku spełnienia świadczenia gwarancyjnego przez BFG, mimo istnienia solidarności nieprawidłowej między Funduszem a bankiem, zobowiązanie banku nie wygasa, a wierzytelność zaspokojonego

deponenta przechodzi - na podstawie art. 518 § 1 pkt 4 k.c. w związku z art. 35 ust. 1 ustawy - na BFG. Moim zdaniem uzasadnienie wprowadzenia do ustawy, przepisem szczególnym, instytucji *cessio legis*, należy tłumaczyć m.in. solidarnością nieprawidłową między Funduszem a bankiem (kwestię tę przedstawię niżej).

3. Wobec omówionego wyżej unormowania stosunku gwarancji w ustawie niezrozumiały wydaje się pogląd Sądu Najwyższego o rzekomej „dysharmonii” między tym stosunkiem a wejściem BFG w miejsce zaspokojonego deponenta. To, że Fundusz odpowiada za dług własny nie stoi na przeszkodzie przyjęciu, iż w następstwie spełnienia świadczenia gwarancyjnego dochodzi do zmiany wierzyciela w następstwie *cessio legis*. Poręczyciel również odpowiada za dług własny, mimo to nikt nie przeczy jego wstąpieniu w prawa zaspokojonego wierzyciela na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 kodeksu cywilnego. ⁴⁾

Przykładem odpowiedzialności za dług własny (powołanym w głosowanej uchwale) może być również odpowiedzialność Skarbu Państwa z art. 49 Prawa bankowego, w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. W uchwale siedmiu sędziów SN z dn. 18.02.1994 r. (sygn. akt III CZP 177/93) sąd przyjął: „Artykuł 49 pkt I Prawa bankowego (...) dotyczy odpowiedzialności Skarbu Państwa jako osoby trzeciej. Spełnienie świadczenia przez Skarb Państwa w ramach tej odpowiedzialności mogłoby powodować tylko ten skutek, w świetle treści art. 518 § 1 pkt 1 k.c., że wszedłby on w prawa zaspokojonego wierzyciela”. ⁵⁾

Przeszkodą dla zastosowania art. 518 § 1 pkt 1 k.c. nie jest też - zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem - „samoistność” zobowiązania gwarancyjnego (cokolwiek to pojęcie oznacza). Jako przykład takiego samoistnego zobowiązania Sąd powołał w uzasadnieniu głosowanej uchwały orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dn. 11.01.1995 r. (sygn. akt W. 11/94). Orzeczenie to stanowi jednak kontrargument dla tezy głosowanej uchwały. W jego uzasadnieniu bowiem stwierdzono, że „Za zasadne należy przy tym uznać stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone w uzasadnieniu postanowienia składu 7 sędziów z dn. 18.02.1994 r. (...) zgodnie z którym spełnienie świadczenia przez Skarb państwa w ramach odpowiedzialności przewidzianej w art. 49 pkt I Prawa bankowego mogłoby powodować ten skutek, że Skarb Państwa wszedłby w prawa zaspokojonego wierzyciela (art. 518 § 1 pkt 1 k.c.). Skarb Państwa staje się więc po zaspokojeniu wierzycieli upadłego banku wierzycielem wobec banku, o którym mowa w art. 113 ust. 4 Prawa bankowego lub może brać udział, w miejsce zaspokojonego wierzyciela, w postępowaniu upadłościowym.” ⁶⁾

4. Dotychczasowe wywody pozwalają na dokonanie pewnych uogólnień. Przede wszystkim można stwierdzić, że przez zapłatę cudzego długu - o której mowa w art. 518 § 1 pkt 1 k.c. - należy rozumieć również wykonanie własnego zobowiązania, z którego wynika odpowiedzialność za cudzy dług. ⁷⁾ Dosłowne brzmienie przepisu (art. 518 § 1 k.c.) wskazuje wręcz, **że zapłata wynika z odpowiedzialności, a zatem ze zobowiązani (własnego długu) osoby trzeciej.** Zapłata własnego, „akcesoryjnego” długu powoduje więc zmianę wierzyciela na podstawie powołanego przepisu. Ponadto zobowiązania BFG wobec deponentów mają bez wątpienia charakter akcesoryjny, a więc niesamodzielny, co wynika właśnie z ich „gwarancyjnej” funkcji, tzn. ze związania z podstawowym długiem banku. Wskazuje na to ich unormowanie w ustawie (omówione wyżej), potwierdzone przyjmowanym przez doktrynę i orzecznictwo stanowiskiem w odniesieniu do analogicznych stosunków prawnych.

W uzasadnieniu głosowanej uchwały Sąd przyjął ponadto, że ustawodawca, wprowadzając do ustawy przepis art. 35 ust. 1, uznał za niewystarczające unormowanie art. 518 § 1 pkt 1 kodeksu cywilnego. Argument ten jest - moim zdaniem - nietrafny. Przede wszystkim art. 518 § 1 pkt 4 k.c. przewiduje i zakłada istnienie norm szczególnych, wskazujących konkretne przypadki *cessio legis*, a więc nawet częściowe pokrywanie się przepisów art. 518 § 1 pkt 1 k.c. z art. 35 ust. 1 ustawy nie może być uznawane za *superfluum* ustawowe. Należy również wskazać, że sytuacja tego rodzaju nie jest rzadkością (*vide* ubezpieczenia). ⁸⁾

Kolejnym argumentem powoływanym dla zaprzeczenia tożsamości zobowiązań deponentów z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących, z wierzytelnościami nabytymi przez BFG na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy, jest rzekome uprzywilejowanie tych roszczeń, wynikające z art. 30 ustawy i art. 115 Prawa bankowego („art. 115 Prawa bankowego przyznaje roszczeniom zwrotnym Funduszu pierwszeństwo przed należnościami deponentów upadłego banku” oraz „Fundusz otrzymał już od ustawodawcy pozycję silnie uprzywilejowaną, wyprzedza bowiem nawet należności podatkowe (art. 30 ustawy o BFG).”).

Podstawowym argumentem, pozwalającym uznać głosowaną uchwałę za nietrafną, jest dokonana przez Sąd wykładnia art. 30 i 35 ust. 1 ustawy w związku z art. 115 Prawa bankowego. Zgodnie z art. 30 ustawy Funduszowi przysługuje, z tytułu przekazania syndykowi środków na wypłaty, roszczenie do masy upadłości o zwrot przekazanych kwot. Wykładni tego przepisu nie można dokonywać w oderwaniu od pozostałych przepisów regulujących obowiązkowy system gwarantowania środków pieniężnych.

BFG wykonuje swoje zobowiązania wobec deponentów za pośrednictwem syndyka masy upadłości (art. 28 ust. 3 ustawy). Jak trafnie przyjmuje Sąd w głosowanej uchwale, **syndyk, spełniając świadczenia na rzecz deponentów, działa w imieniu i na rachunek Funduszu**. Pogląd ten potwierdza brzmienie art. 22 ust. 1 ustawy, który mówi, że podmiotami stosunku gwarancji są Fundusz i deponent, a więc nie jest nim upadły (masa upadłości).⁹⁾ W uzasadnieniu orzeczenia Sąd wyraził słuszny pogląd, że w chwili powołania syndyka powstaje *ex lege* stosunek między nim a BFG, a więc organem, który powierza syndykowi sumy na wypłaty dla deponentów, stanowiące własność Funduszu. Treść tego zobowiązania unormowana jest w art. 28 ust. 3, 4 i 5 ustawy oraz w uchwale Zarządu BFG, o której mowa w art. 28 ust. 1 ustawy.

Zgodnie z przepisem art. 31 ustawy „środki (...) przekazane na podstawie uchwały zarządu Funduszu syndykowi masy upadłości, nie wchodzi do masy upadłości i nie mogą być wykorzystane przez syndyka na żaden inny cel niż wypłata środków gwarantowanych”. Brzmienie tego przepisu nasuwa dwa istotne wnioski. Po pierwsze, **syndyk jest samodzielną (niezależną od upadłego i masy upadłości) stroną zobowiązania. Treścią tego stosunku obligacyjnego jest obowiązek dokonania wypłaty deponentom pieniędzy powierzonych mu przez BFG, a więc dokonania czynności prawnych w imieniu i na rachunek Funduszu**. Po drugie, fakt ten uniemożliwia przyjęcie, że upadły (masa upadłości) odpowiada za należyte wykorzystanie środków BFG, tzn. za pieniądze powierzone syndykowi (w tym przypadku - nie działającemu na rachunek upadłego), nie wchodzące w skład masy upadłości.

Biorąc pod uwagę powyższe wnioski można określić *ratio legis* art. 30 ustawy. **Przepis ten spełnia funkcję gwarancyjną, stanowi podstawę subsydiarnej odpowiedzialności upadłego (masy upadłości) za zobowiązania syndyka**, unormowane w art. 28 ust. 3, 4 i 5 ustawy. Przewidziane ustawą obciążenie osoby pełniącej funkcję syndyka obowiązkami nie mieszczącymi się w ramach postępowania upadłościowego, skłoniło ustawodawcę do wykreowania odrębnej podstawy odpowiedzialności upadłego.

Zgodnie z przepisem art. 30 ustawy, z chwilą przekazania syndykowi przez BFG środków na wypłaty dla deponentów, między Funduszem a upadłym bankiem powstaje *ex lege* zobowiązanie (*verba legis*: „roszczenie o zwrot przekazanych kwot”). Jest ono „samoistne” i ma „charakter gwarancyjny”. Samoistność zobowiązania przejawia się tym, że wyłącznym źródłem jego powstania jest szczególnie przepis ustawy. Omawiany stosunek obligacyjny jest zabezpieczeniem roszczeń przysługujących Funduszowi wobec syndyka, zgodnie z unormowaniem art. 28 ust. 3, 4 i 5 ustawy; to stanowi o jego gwarancyjnym charakterze.

Cel przyznania BFG takiego zabezpieczenia jest oczywisty. Możliwe wydaje się np. zaginięcie syndyka wraz z otrzymanymi pieniędzmi na wypłaty lub inny wypadek losowy, powodujący utratę tych środków. W takim przypadku, wobec niewypłacenia deponentom należnych kwot, Fundusz nie nabywa żadnych wierzytelności od deponentów, jednocześnie nie dysponuje już środkami umożliwiającymi mu wykonanie zobowiązań z tytułu gwarancji.

Aby zabezpieczenie przewidziane w art. 30 ustawy było realne (w warunkach upadłości), konieczne jest uprzywilejowanie wynikających z niego roszczeń. Z tego względu w art. 30 ustawy oraz w art. 115 Prawa bankowego, znowelizowanym przez ustawę o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, wprowadzono unormowania zapewniające roszczeniom Funduszu (z art. 30) uprzywilejowaną pozycję przy podziale środków masy upadłości.

W przepisach ustawy nie znajduje natomiast oparcia utożsamianie roszczeń BFG, powstałych na podstawie art. 30, z wierzytelnościami deponentów, które Fundusz nabywa na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy. Artykuł 30 stanowi samodzielne źródło powstania wierzytelności BFG. Na podstawie tego przepisu, z chwilą przekazania syndykowi środków na wypłaty deponentom, Fundusz konstytutywnie nabywa prawo podmiotowe. Nie jest ono tożsame z gwarantowanymi wierzytelnościami deponentów w zakresie treści, daty powstania ani calu społeczno-gospodarczego.

Wierzytelności deponentów objęte gwarancją BFG (art. 22 i 23 ustawy) istnieją znacznie wcześniej; wynikają one z umów rachunku bankowego, zawartych z bankiem przed zawieszeniem jego działalności (art. 109 Prawa bankowego). Należy również zwrócić uwagę na różnice przyczyny prawnej przysporzenia. W przypadku wierzytelności z umowy rachunku bankowego będzie to *causa solvendi*, w odróżnieniu od roszczeń z art. 30, których zaspokojenie następuje *cavendi causa* ¹⁰⁾ (z uwagi na wyżej przedstawioną funkcję gwarancyjną). Konsekwencją tego stanowiska jest przyjęciem, **że wierzytelności BFG z tytułu zabezpieczenia, przewidzianego w art. 30 ustawy, wygasają z chwilą, gdy zanika ich przyczyna prawna (cavendi causa)**, tzn. po wykonaniu przez syndyka obowiązków ustawowych (wypłaty środków deponentom). Jednocześnie **wraz z dokonaniem wypłat Fundusz nabywa wierzytelności zaspokojonych deponentów. Zatem** - na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy w związku z art. 518 § 1 pkt 4 k.c. - **nabywa translatywnie uprzednio istniejące prawa podmiotowe, dochodzi więc do zmiany wierzyciela w drodze *cessio legis***. W związku z powyższym tożsamość wierzytelności deponentów z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących, z wierzytelnościami, które BFG uzyskuje na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy, nie powinna budzić żadnych wątpliwości. ¹¹⁾

5. Nie sposób zgodzić się z tezą SN o rzekomym umorzeniu wierzytelności deponentów przez zapłatę świadczeń gwarancyjnych („sprzedaż przedsiębiorstwa bankowego następuje po upływie okresu na tyle długiego, że w jego trakcie wszystkie, w każdym razie znaczna większość wypłat na rzecz uprawnionych deponentów zostaje dokonana, duża zatem część zobowiązań z tytułu wkładów już nie istnieje.”) Teza ta pozostaje w sprzeczności z istotą instytucji *cessio legis* - translatywnego nabycia praw podmiotowych, przewidzianego w omawianej ustawie (niezależnie od tego, czy jego podstawą jest art. 518 § 1 pkt 1 k.c., czy też art. 35 ust. 1 ustawy w związku z art. 518 § 1 pkt 4 k.c.) ¹²⁾ W tym zakresie stanowisko Sądu Najwyższego oparto na wykładni *contra legem*, pozostającej w sprzeczności z treścią przepisu art. 35 ust. 1 ustawy. Wydaje się, że źródłem tego nieporozumienia jest bezzasadne łączenie regulacji ustawowych, normujących całkowicie odrębne roszczenia funduszu, związane z wykonywaniem jego obowiązków gwarancyjnych, tzn. łączenie uprzywilejowanych wierzytelności z art. 30 z wierzytelnościami nie uprzywilejowanymi, wynikającymi z umów rachunku bankowego (wkładów, lokat i rachunków bieżących).

Wierzytelności BFG nabyte od deponentów powinny więc być - na podstawie art. 204 Prawa upadłościowego - umieszczone na liście wierzytelności w kategorii VI. Ustawodawca, nowelizując art. 115 Prawa bankowego, nieprzypadkowo wymienił w nim jedynie roszczenia Funduszu z art. 30 ustawy. Za nietrafne można uznać zatem uzasadnianie tezy głosowanej uchwały „silnie uprzywilejowaną” pozycją Funduszu. ¹³⁾

6. W tym miejscu należy podjąć - wspomnianą już - kwestię motywów, które skłoniły ustawodawcę do wprowadzenia art. 35 ust. 1 do ustawy, mimo że - jak wskazano wyżej - wystarczającą podstawą do zmiany wierzyciela jest art. 518 § 1 pkt 1 kodeksu cywilnego. Z uwagi na wykreowanie w ustawie samodzielnej podstawy roszczeń Funduszu (art. 30), za uzasadnione należy uznać wprowadzenie przepisu szczególnego odnośnie *cessio legis*. Przepis ten wyklucza przyjęcie wykładni sprzecznej z intencją ustawodawcy, zgodnie z którą przyznanie Funduszowi w ustawie o BFG roszczeń wobec syndyka i masy upadłości (art. 28 ust. 3, 4 i 5 oraz art. 30) stanowi wyczerpującą regulację szczególną, wykluczającą zastosowanie ogólnych zasad z art. 518 kodeksu cywilnego. Dopiero **wyraźne stwierdzenie** przepisem szczególnym, **że wierzytelności deponentów, w następstwie spełnienia świadczenia przez Fundusz, przechodzą na BFG**, a więc nie wygasają, **tworzy spójny i kompletny system roszczeń Funduszu związanych z realizacją gwarancji**. Przepisy normujące roszczenia BFG powinny być interpretowane łącznie, z uwzględnieniem relacji między poszczególnymi roszczeniami oraz celów, realizacji których one służą. Nieuprawniony jest zatem wniosek, że istnienie przepisu art. 35 ust. 1 ustawy wyklucza stosowanie art. 518 kodeksu cywilnego. Przeciwnie: przepis ten, w związku z art. 518 § 1 pkt 4 k.c., tworzy kompleksową regulację zmiany wierzyciela. ¹⁴⁾

7. Sformułowane wnioski pozwalają na stwierdzenie - wbrew ustaleniom Sądu Najwyższego - **że wierzytelności z tytułu wkładów oszczędnościowych, lokat i rachunków bieżących, nie wygasają, lecz przechodzą na BFG, zachowując tożsamość**. To pozwala na przyjęcie, że **w przypadku sprzedaży banku Fundusz może**, na podstawie art. 113 ust. 4 Prawa bankowego, **dochodzić swoich roszczeń od jego nabywcy**.

Inny wniosek pozostawałby w sprzeczności z literalnym brzmieniem przepisu art. 113 ust. 4 Prawa bankowego. Argumentowanie, że przepis ten nie wymienia Funduszu z imienia, jest nieuzasadniony, gdyż zakres odpowiedzialności nabywcy został określony na podstawie kryteriów przedmiotowych, a nie podmiotowych (jakie - a nie czyje roszczenia). Z uwagi na przedmiotowe uregulowanie w omawianym przepisie zakresu odpowiedzialności nabywcy, nie zachodziła konieczność wprowadzania w nim zmian związanych z zastąpieniem gwarancji, przewidzianych w art. 49 Prawa bankowego, obowiązkowym systemem gwarantowania, przewidzianym w ustawie. W tym miejscu wypada podkreślić, że art. 113 ust. 4 Prawa bankowego nie wymieniał również Skarbu Państwa, co nie przeszkodziło ustaleniu w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, że wchodzi one w zakres odpowiedzialności nabywcy przedsiębiorstwa bankowego.¹⁵⁾

Mając na uwadze powyższe okoliczności należy uznać tezę głosowanej uchwały na nietrafną i postulować odstąpienie od niej w przyszłości.

- 1) Dz. U. z 1995 r., poz. 18.
- 2) M. Grzybowski, M. Safjan: Właściwość zobowiązania jako przesłanka ważności przelewu, „Głosa” nr 10/1997, ss. 5-13 (wyrok z glosą); cyt. ze s. 8.
- 3) Szerzej w tek. kwestii K. Stawiszyński: Cessio legis w ustawie o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, „Głosa” nr 12/1996, s. 7.
- 4) Tak w szczególności W. Czachórski: Zobowiązania. Zarys wykładu, Warszawa 1995, s. 404.
- 5) Uchwała nie publ.
- 6) „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego”, 1995, cz. I, poz. 17, s. 197.
- 7) Przykładem może być zobowiązanie z poręczenia. Treścią tego zobowiązania (długu własnego poręczenia) jest wykonanie zobowiązania zabezpieczonego poręczeniem (długu cudzego). Poręczyciel, spełniając świadczenie, wykonuje więc własne zobowiązanie, polegające na spłacie cudzego długu.
- 8) J. Mojak: Komentarz do kodeksu cywilnego, Warszawa 1997, s. 1092.
- 9) Szerzej na temat syndyka jako przedstawiciela ustawowego BFG oraz zobowiązań powstających między BFG a syndykiem mówi K. Stawiszyński: op. cit.
- 10) Causa cavendi jest w orzecznictwie powszechnie uznawana za samodzielną przyczynę prawną. Tytułem przykładu można wskazać orzeczenia SN: z dn. 19.11.1992 r., sygn. akt II CRN 87/97, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego - Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” nr 5/1993, poz. 89 oraz z dn. 5.05.1993 r., sygn. akt III CZP 54/93, „Orzecznictwo Sądów Polskich” nr 10/1994, s. 137.
- 11) Związek wygasania roszczeń BFG, wynikających z art. 30 ustawy, z nabyciem wierzytelności zaspokojonych deponentów omawia K. Stawiszyński: op. cit., wskazując jednocześnie na objęcie nabytych wierzytelności dyspozycją art. 113 ust. 4 Prawa bankowego.
- 12) Warto tu przytoczyć następujące stwierdzenie: „Przez spełnienie takiego świadczenia w zasadzie wierzytelność wygasa (...). Inny skutek ma spełnienie przez osobę trzecią świadczenia w wypadkach wymienionych w art. 518. Przez fakt bowiem spłacenia wierzytelności (...) wierzytelność nie wygasa, lecz przechodzi w całości lub w części na osobę trzecią, w zależności od wysokości spłaty”, Kodeks cywilny. Komentarz, pod red. Z. Resicha, Warszawa 1972, s. 1229.
- 13) W kwestii kolejności zaspokajania roszczeń BFG, nabytych na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy, przy podziale środków masy upadłości, inne stanowisko przedstawił K. Stawiszyński: op. cit.
- 14) W odniesieniu do wstąpienia ubezpieczyciela w miejscu ubezpieczonego, w następstwie wypłaty odszkodowania, tak przyjął SN w wyroku z dn. 31.05.1985 r., sygn. akt III CRN 148/85, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego - Izba Cywilna” z. 3/1986, poz. 34.
- 15) Orzeczenia wymienione w przypisach 5 i 6.

Kamil Kaczanowski

Notatki

W a r s z a w a

nakład 2100 egz.
